

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

RÉTORIKA JAKO VOLNOČASOVÁ AKTIVITA PRO ROZVOJ
OSOBNOSTI ČLOVĚKA

Vedoucí práce: Mgr. Jana Šídlová

Autor práce: Petra Kulandová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: prezenční

Ročník: 3.

2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum.....

.....

Petra Kulandová

Poděkování

„Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Janě Šídlové za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a také za vstřícnost a lidský přístup. Také moc děkuji Mgr. Michalovi Novotnému za pomoc s překladem abstraktu. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině a přátelům za trpělivost a podporu při studiu. A v neposlední řadě patří velké „díky“ také všem lidem, kteří se mnou vedli rozhovory a pomohli mi tak s empirickou částí této práce.

Obsah

Úvod	7
Teoretická část	9
1 Rétorika	9
1.1 Pojem rétorika a rétor	9
1.2 Předmět rétoriky	10
1.3 Historie rétoriky	10
1.3.1 Starověké Řecko	11
1.3.1.1 Významné osobnosti rétoriky antického Řecka	11
1.3.2 Starověký Řím	13
1.3.2.1 Významné osobnosti rétoriky antického Říma	13
1.3.3 Středověk	14
1.3.3.1 Významné osobnosti středověké rétoriky	15
1.3.4 Novověk	15
1.3.4.1 Významné osobnosti novověké rétoriky	17
2 Osobnost řečníka	18
2.1 Osobnost z psychologického hlediska	18
2.1.1 Definice osobnosti	18
2.1.2 Složky osobnosti	19
2.1.2.1 Id (Ono)	19
2.1.2.2 Ego (Já)	19
2.1.2.3 Superego (Nadjá)	19
2.2 Formování osobnosti	20
2.2.1 Sebepoznávání	20
2.2.2 Sebehodnocení	21
2.2.3 Sebeprojektování	21

2.2.4	Sebevýchova a sebevzdělávání.....	21
2.2.5	Sebekontrola a následné sebeuplatnění	22
2.3	Typy řečníků	22
2.3.1	Nesmělý řečník.....	22
2.3.2	Odměřený řečník	22
2.3.3	Nadřazený řečník.....	23
2.3.4	Radostně sdělující řečník.....	23
2.3.5	Teatrální řečník.....	23
2.3.6	Komunikativní řečník.....	24
2.4	Image řečníka	24
2.4.1	Vzhled.....	24
2.4.2	Pověst	25
2.4.3	Řeč těla	25
2.4.4	Vystupování a chování	25
2.4.5	Komunikace.....	25
3	Volný čas.....	26
3.1	Pojem „volný čas“.....	26
3.2	Historický vývoj volného času	26
3.3	Funkce volného času	28
3.4	Volný čas z různých úhlů pohledu	29
3.5	Osobnostní rozvoj člověka	30
3.6	Komunikace	31
3.6.1	Verbální komunikace.....	31
3.6.2	Neverbální komunikace.....	31
3.7	Shrnutí teoretické části práce	32
	Empirická část.....	33
4	Kvalitativní výzkum	34

4.1	Metoda výzkumu.....	34
4.2	Výzkumné otázky.....	35
4.3	Charakteristiky respondentů.....	36
4.3.1	Respondent 1	36
4.3.2	Respondent 2	36
4.3.3	Respondent 3	37
4.3.4	Respondentka 4	37
4.4	Analýza rozhovorů	37
4.5	Výsledky výzkumu.....	46
	Závěr	49
	Seznam použitých zdrojů	51
	Seznam tabulek	54
	Seznam příloh.....	55

Úvod

Tato bakalářská práce se bude zabývat rétorikou jako volnočasovou aktivitou, jak již vyplývá z názvu práce, a dále se bude věnovat přínosu rétoriky pro člověka a jeho osobní rozvoj. Inspirací pro volbu tohoto tématu mi byla vlastní zkušenost s kurzem rétoriky a také studovaný obor. Stále častěji se totiž setkávám s tím, že pedagogové či vychovatelé se neumí správně vyjadřovat a tím pádem nedokážou ani dostatečně zaujmout a namotivovat k činnosti své okolí. Logicky potom mohou cítit od svých svěřenců nedostatečný respekt a nechuť účastnit se jakékoli činnosti v jejich režii. Troufám si totiž tvrdit, že slova občas znamenají více než činy. A pokud jsou slova vhodně zvolena a přidá se k nim i vhodný program, tak má pedagog téměř vyhráno. Ale samozřejmě, že nejen pedagog. Rétorika je disciplína, kterou by měl ovládat každý člověk, který se chce v životě posouvat neustále kupředu.

Cílem mé práce je zjistit a popsat, jaký přínos může mít pro člověka studium rétoriky. Budu provádět empirický kvalitativní pilotní výzkum metodou IPA, na jehož základě budu vést rozhovory se studenty rétorického kurzu. Tímto výzkumem se budu snažit zjistit, jaké zkušenosti či osobnostního posunu dosáhli tito studenti absolvováním rétorického kurzu. Jako hlavní výzkumnou otázku jsem si stanovila tuto: Jakou životní zkušenost udělali studenti kurzu rétoriky?

Ke zdárnému vyřešení výzkumné otázky se pokusím dojít formou strukturovaných rozhovorů s respondenty, kteří v minulosti navštěvovali či ještě navštěvují rétorické kurzy. Respondenti budou celkem čtyři a každému z nich bude položena stejná sada otevřených otázek, které vycházejí ze čtyř témat. Otázky se budou týkat především jejich pocitů z rétorických kurzů nebo projevu na veřejnosti.

Teoretická část práce je rozdělena do tří kapitol, které obsahují řadu podkapitol. První kapitola se zabývá samotnou rétorikou, jejím předmětem a také historií rétoriky. Historie je zde zaznamenána od antického Řecka, které je považováno právě za kolébku rétoriky. Dále pokračuje přes starověký Řím, středověk a končí novověkou rétorikou. Ke každému období jsou také přiřazeni významní řečníci a je zde charakterizován jejich přínos pro společnost. Práce se tedy zabývá takovými osobnostmi, jako byl například Sokrates, Platon, Aristoteles, Cicero, Tacitus a další.

Druhá kapitola této bakalářské práce je zaměřena na samotnou osobnost řečníka. Jsou zde popsány typy řečníků podle toho, jaké mají například vlastnosti nebo jak

působí na publikum. Dozvíme se tedy, jak se projevuje nadřazený řečník, jaké finty používá teatrální řečník nebo jak vlastně diváci přijímají řečníka nesmělého a spoustu dalších informací. Kromě vlastností řečníka je ale také důležitý jeho vzhled, proto se další podkapitola věnuje právě image řečníka. Jelikož je ale téma práce zaměřeno i na osobnost člověka jako takovou, nechybí zde ani její definice z psychologického hlediska či popis složek osobnosti. V neposlední řadě se práce věnuje také formování osobnosti člověka a tím pádem i procesům, které mu v této cestě za lepším „já“ mohou pomoci.

Poslední kapitola je zaměřena na volný čas obecně. To znamená, že charakterizuje samotný pojem „volný čas“, popisuje, jakým prošel během let vývojem či jaké jsou funkce volného času. Další podkapitola nám ukazuje různé pohledy na volný čas a možnosti jeho chápání dle různých teoretiků, kteří se tímto jevem zabývali. A samozřejmě v této kapitole najdeme i zmínku o osobnostním rozvoji člověka a jeho sedmi principech, které stanovil americký podnikatel Steve Pavlina. Tato kapitola se také věnuje komunikaci obecně a jsou zde definovány pojmy verbální a neverbální komunikace.

Práce se opírá ve své teoretické části o různé zdroje, ke kterým patří především ty knižní. Z autorů, kteří jsou zde citováni či parafrázováni, můžeme vyjmenovat například Jiřinu Pávkovou, Michala Šeráka, Miroslava Janka, Irenu Žantovskou, Milana Nakonečného či Pavla Říčana.

Teoretická část

1 Rétorika

Když se řekne slovo rétorika, tak se mnohým lidem jistě vybaví období antiky, která je považována za kolébkou řečnického umění. Nejen v dobách antických filozofů, rétorů či například soudců byla rétorika velmi důležitou disciplínou. Její důležitost se postupem času zvyšovala, ale v některých obdobích dějin opět slábla. Ovšem toto řečnické umění bylo pro životy lidí natolik důležité, že nikdy neustoupilo do pozadí na příliš dlouhou dobu. V této kapitole bude popsána definice rétoriky, její předmět a také historický vývoj od antického Řecka až po novověkou rétoriku. V každém historickém období budou také představeni významní řečníci a jejich počiny.

1.1 Pojem rétorika a rétor

„Umění logicky, přehledně a srozumitelně projev postavit a poté jej přednést tak, aby na posluchače náležitě zapůsobil a splnil předem stanovený cíl, se ve starověkém Řecku nazývalo uměním rétorským – rétorikou.¹

Dnešní moderní pojetí rétoriky tvrdí, že rétorika je současně uměním, vědou i dovedností. Aby se člověk mohl správně prezentovat, využívá k tomu verbálních i neverbálních komunikačních prostředků, které jsou nedílnou součástí rétoriky. Skutečný mistr slova, který toto řečnické umění opravdu ovládá, umí tyto věci: Pracovat s hlasem, správně dýchat, vyslovovat srozumitelně a správně, netrpí trémou nebo ji umí ovládat. Dále dovede pracovat s informacemi, dostatečně využívat svou paměť či zvládá umění sebeprezentace.²

Hlavními zásadami rétoriky jsou: všeobecný přehled, trpělivost a ochota učit se, určitá houževnatost a ctižádostivost a také upřímnost, otevřenost a odhodlanost. Základem pro dobrý přednes je ale znalost tématu, o kterém řečník mluví.³

---

¹ SVOBODOVÁ, Marie. *Mluv, mluv- zajímáš mě: praktický průvodce mluveným projevem*. Praha: Pragoeduca, 2002. ISBN 80-731-0005-3. s. 63.

² Srov. MILLEROVÁ, Klára. Rétorika aneb tradiční řečnické umění. In: *Chcipracovat.info: Připravte se na Vaše zaměstnání!* [online]. 20. dubna 2016 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://chcipracovat.info/retorika-aneb-tradicni-recnicke-umeni/>.

³ Srov. Rétorika a hlasová technika. In: *ALTAXO: Komplexní služby pro podnikatele* [online]. ©2015 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.altaxo.cz/provoz-firmy/management/komunikacni-dovednosti/retorika-a-hlasova-technika>.

Pojem „rhetor“ pak označoval člověka, jenž dovedl mluvit přímo mistrovsky a byl tím pádem mistr slova. Později se tímto termínem označoval učitel rétoriky.⁴

1.2 Předmět rétoriky

Vzhledem k tomu, že rétorika je definována jako nauka o řečnictví a umění mluvit, je logické, že jejím předmětem je právě jazyk a řeč. Přesněji řečeno obsah a forma řeči. Jako obsah řeči se rozumí navázání kontaktu s adresátem a určité sdělení, které k němu rétor vysílá s tím, že konečným obsahem řeči je její pochopení adresátem, nikoli samotné sdělení.

Při projevu musí rétoři volit vhodný jazykový styl s použitím odpovídajících jazykových prostředků. Jedině tak můžou docílit toho, že projev bude dobře pronesen. Protože se ale jazyk stále vyvíjí, musí být rétor vždy skvěle připraven a neustále mít přehled o tom, co je v danou dobu v kurzu, a vědět, čím lidi zaujme.

Řeč ale nebyla vždy hlavním dorozumívacím prostředkem. V naší historii existují různé epochy, které přinášely s naším vývojem různé typy dorozumívání. Začalo to epochou znamení a signálů, pokračovalo přes mluvení a jazyk, psaní, tisk až po dnešek, kdy se nacházíme v epoše masové komunikace, která přišla s rozvojem elektřiny.⁵

1.3 Historie rétoriky

Rétorika neboli řečnické umění provází lidstvo už odnepaměti. Právě v dobách vzniku rétoriky, tedy v období antiky, totiž bylo důležité umět se prezentovat na různých soudech, veřejných shromážděních či při jiných příležitostech. A také bylo nezbytné umět správně argumentovat, což se člověk učil právě s pomocí rétoriky. Historie rétoriky je ale mnohem širší, než by se mohlo zdát. V této kapitole se práce dotkne jejího vývoje od antiky až po novověk.

---

⁴ Srov. ČERNÝ, Vojtěch. *Rétorika pro obchodníky i běžný život*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3052-0. s. 15.

⁵ Srov. Předmět rétoriky. In: *ALTAXO: Komplexní služby pro podnikatele* [online]. ©2015 [cit. 2018-09-18]. Dostupné z: <http://www.altaxo.cz/provoz-firmy/management/komunikacni-dovednosti/predmet-retoriky>.

1.3.1 Starověké Řecko

Přeneseme se zpět do antiky, a to konkrétně do starověkého Řecka, které je považováno za kolébku rétoriky (přibližně 5. stol. př. n. l.). Při rozhodování důležitých otázek bylo zvykem, že se sešla celá obec a diskutovala o daném problému. Protože však bylo zapotřebí, aby se lidé o dané věci, která se měla prodiskutovat, dozvěděli co nejvíce, byl zde přítomen rétor. Ten měl za úkol mluvit jasně a srozumitelně a musel být schopen ovládnout celý prostor okolo něj. Těto role se většinou ujímali politici, herci, soudci, učitelé či obchodníci.⁶

Ve starověkém Řecku fungovaly takzvané porotní a odvolací soudy, na které byli vybráni losem athénští občané, kteří zastávali roli soudců. Zajímavé je, že o konkrétním projednávaném případě se dozvídali pouze z přednesených řečí žalobce a obžalovaného. Ti zastávali v tomto případě v podstatě roli rétorů, protože nebylo dovoleno, aby je někdo zastupoval. Proto bylo v jejich zájmu, aby umění rétoriky ovládali. Nakonec to vedlo ke vzniku soudního řečnictví, které se z velké části podílelo na vzniku antického rétorického umění.⁷

1.3.1.1 Významné osobnosti rétoriky antického Řecka

Významnou osobností této doby byl Gorgias z Leontin, který byl učitelem a založil první školu rétoriky. V ní se usilovalo o to, aby byla řeč na takové úrovni, kdy by se mohla vyrovnat básnictví.⁸

Ve starověkém Řecku začali s rozvojem rétoriky působit také takzvaní sofisté (učitelé moudrosti). Byli to putovní učitelé rétoriky, ale také jiných nauk. Vyučovali v rétorických školách a zabývali se především technikou mluveného projevu, nikoli však obsahem. Zastávali názor, že člověk, který se dovede nejlépe prosadit, je v životě úspěšný a schopný ovlivnit dav. Proto se ve své výuce zaměřovali zejména na formální obratnost řečníka a sestavovali si své učebnice či cvičebnice s podrobnými příklady a rozbory. K sofistům se řadil například Protagoras, již výše zmíněný Gorgias z Leontin nebo Gorgiův žák Isokrates, který si rovněž založil vlastní řečnickou školu.⁹

---

⁶ Srov. ČERNÝ, Vojtěch. *Rétorika pro obchodníky i běžný život*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3052-0. s. 17.

⁷ Srov. Tamtéž, s. 18.

⁸ Srov. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X. s. 16.

⁹ Srov. ŽANTOVSKÁ, Irena. *Rétorika a komunikace*. Praha: Dokořán, 2015. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-712-5. s. 88–90.

Dalším významným člověkem, který působil v tomto období, byl například athénský filozof Sokrates. Spolu se svým žákem Platonem a dalším slavným filozofem Aristotelem významně zasáhli do vývoje antického řečnictví. Sokrates se věnoval umění dialogu a připodobňoval ho k porodu. Podle něj totiž při vedení dialogu jeden z dvojice pomáhá partnerovým myšlenkám na svět stejně jako lékaři novorozencům.¹⁰

Sokratův žák Platon, jenž žil v letech 427–347 př. n. l., měl myšlenku, která se objevovala ve všech jeho pracích. Myslel si, že člověk, který se věnuje řečnictví, tedy rétor, se stane opravdu dokonalým jen v případě, že se stane také filozofem.¹¹ „Byl prvním, kdo rétoriku považoval za ucelený systém vědění, který má důležitou společenskou funkci.“¹²

Třetím velkým filozofem a nejvýznamnějším žákem Platonovým byl Aristoteles. Ten přišel se třemi pojmy, které podle něj byly pro rétoriku nezbytné. Jsou jimi ethos, pathos a logos. První termín „ethos“ označoval určité zásady mravnosti, ideje a celkovou osobnost řečníka. Ten měl zodpovědnost za to, co říká, protože tím ovlivňoval lidi okolo sebe a vyvolával v nich určité emoce. S pojmem „pathos“ přišla myšlenka, že sám řečník se musel zajímat o to, co říká, a ne jen nudně něco hlásat do světa. Poslední pojem „logos“ označoval logické uspořádání, jež by měl projev mít, dále moudrost a rozum. Řečník neměl být zmatený a také nesměl odvádět řeč jinam než k dané problematice, která se v danou chvíli řešila.¹³

Kromě významných filozofů působili ve starověkém Řecku také řečníci. Jedním z nich byl například Demosthenes, který na sobě usilovně pracoval a snažil se tak překonat všechny překážky, které mu stály v cestě za úspěchem. „*Jako malý chlapec ztratil otce a poručníci ho připravili o velkou část jmění. Když dospěl, začal se soudit a to jej přivedlo k rozhodnutí podstoupit tvrdý řečnický výcvik. Demosthenes cvičil slabý hlas a potíže s dechem běháním po pobřeží a překřikováním příboje moře. Nedobrou výslovnost překonával mluvením s oblázky v ústech. Nepříjemný tik, trhání ramene,*

---

¹⁰ Srov. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X. s. 16–17.

¹¹ Srov. KRAUS, Jiří. *Rétorika v dějinách jazykové komunikace*. Praha: Academia, 1981. s. 29.

¹² ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X. S. 17.

¹³ Srov. KOHOUT, Jaroslav. *Rétorika: umění mluvit a jednat s lidmi*. 4. dopl. vyd. Praha: Management Press, 2002. ISBN 80-726-1072-4. s. 25.

*odstraňoval bodnutím mečem, který měl pověšený na větvi stromu, pod níž stál. Demosthenes se stal učitelem řečnictví a později i politickým řečníkem a státníkem.*¹⁴

1.3.2 Starověký Řím

Ani starověký Řím nebyl s rétorikou pozadu. Stal se totiž po období punských válek (264–146 př. n. l.) centrem vzdělanosti. Latina zde byla řečnickým jazykem a měla sem cestu spousta učitelů z celého světa. Římská rétorika se vyvinula z rétoriky řecké a starověcí Římané měli k dispozici také knihu s názvem *Rhetorica ad Herennium*. Byla to vlastně nejstarší římská učebnice, která obsahovala veškeré potřebné informace o řeckém řečnictví. I přes veškeré snahy Římanů se tedy řecký způsob života a jejich zvyky promítaly i do jejich životního stylu.¹⁵

Ve starověkém Římě existovaly samozřejmě stejně jako v antickém Řecku rétorické školy. Vyučování v takové škole probíhalo asi takto: *„Učitel seděl v místnosti na vyvýšené židli a vyučování začal vyhlášením tématu pro daný den. Podělil se s žáky o rady, jak k tématu přistoupit a jak je možné ho rozvinout. Každý sám pak téma podle poznámek zpracoval do projevu. V řečnických školách v době Cicerona měla vybraná témata vztah k životu nebo k soudnímu jednání (k obhájení sporu). Za doby císaře měly však zadané náměty menší vztah k realitě. Jakmile žáci text projevu zpracovali, učitel ho opravil. Pak se všichni učili projev nazpaměť. Vystoupení každého jednotlivce bylo posuzováno učitelem a spolužáky. Jiné dny byly v řečnické škole věnovány slohu a kompozici.*¹⁶

1.3.2.1 Významné osobnosti rétoriky antického Říma

Významnou osobností této doby byl například Marcus Tullius Cicero (106–43 př. n. l.). Byl velkým obdivovatelem řecké kultury a také žákem řeckých učitelů. Cicero se svou ctižádostí, vytrvalostí a samozřejmě také vzděláním dostal na nejvyšší místa v římském státě. Rétorika pro něj byla tedy velmi důležitá jak pro osobní rozvoj, tak pro jeho politickou praxi. Jeho projevy se staly vzorem pro mnoho lidí a dodnes se zachovalo 58 jeho mistrovských a argumentačně propracovaných řečí, které působí na city i rozum. Aby byl člověk opravdu dobrým řečníkem, je třeba, aby se řídil třemi pravidly podle

---

¹⁴ ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X. s. 17–18.

¹⁵Srov. Vývoj rétoriky ve starověkém Římě. In: *Bzumbzum stránky* [online]. 27. října 2007 [cit. 2018-09-27]. Dostupné z: <http://bzumbzum1.blog.cz/0710/vyvoj-retoriky-ve-starovekem-rime>.

¹⁶ ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X. s. 19.

Cicera. A těmi jsou: být sympatický naslouchajícím, mluvit k věci a také mluvit ku prospěchu druhých a tím je podnítit k jednání.¹⁷

Další významnou osobností antického Říma se stal Marcus Fabius Quintilianus, který byl prvním učitelem řečnictví placeným státem. Sepsal dvanáct knih, ve kterých položil velice poučně základy rétoriky. V knihách je také shrnuto vše o antické rétorice za zhruba 500 let její existence. Quintilianus také tvrdil, že aby člověk skutečně ovládal rétorické umění, tak musí spojit studium s cvičením a praxí. A také tvrdil, že praxe je důležitější než teorie, ale přesto by měly být obě složky vyvážené.¹⁸

Cornelius Tacitus je třetí osobnost, která bude v této práci představena v rámci historie antického Říma. Tento největší římský historik nebyl klasickým rétorem, nýbrž teoretikem rétoriky, jenž napsal knihu Rozmluva o řečnících. Zde zkoumá příčiny, které vedly k úpadku rétoriky v Římě, a to formou dialogu mezi velkými rétory.¹⁹ Došel k názoru, že za tuto krizi může dějinný vývoj císařství. Člověk již nemá právo volně kritizovat a mladí řečníci se cvičí ve výstavbě řeči s umělými tématy.²⁰

1.3.3 Středověk

Éra středověku, který se datuje většinou od roku 476, tedy od zániku Západořímské říše až do 15.–16. století, s sebou přinesla mnoho změn. V tomto období totiž vystupovalo do popředí křesťanství a to se projevilo také v rétorice. Postupně tedy zanikaly oslavné i politické projevy a do popředí vystupovala křesťanská kázání. Antické zásady rétoriky se opět projeví až s rozvojem univerzit, kdy se začala vyvíjet akademická řeč. Další změnou bylo to, že rétorika byla ve středověku důležitější pro psaný než pro mluvený projev.²¹

Ve středověku vzniklo takzvaných sedm svobodných umění, která se stala osnovou ve školství jak církevním, tak světském, a to až do období novověku. Mezi tato umění se řadila i rétorika, která stála hned v samotném jádru, a to na třetím místě. Prvním

---

¹⁷ Srov. ČERNÝ, Vojtěch. *Rétorika pro obchodníky i běžný život*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3052-0. s. 26–27.

¹⁸ Srov. Tamtéž, s. 28.

¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 29.

²⁰ Srov. ŽANTOVSKÁ, Irena. *Rétorika a komunikace*. Praha: Dokořán, 2015. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-712-5. s. 113.

²¹ Srov. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X. s. 20.

uměním pak byla gramatika, pokračovalo to dialektikou, rétorikou, aritmetikou, geometrií, astronomií a sedmým uměním byla hudba.²²

V této době se také rétorika rozpadla do tří oblastí, které zkoumaly její zaměření. Byly to: kazatelská rétorika, diktaminová rétorika a poetriae. Kazatelská rétorika se zabývala kazatelskou činností a uměním kázat. Rétorika diktaminová byla zaměřena na teorii psaní různých listin i dopisů, a to jak osobního, tak oficiálního charakteru. A nakonec pojem poetriae, který již napovídá, čím se rétorika zabývala. Bylo to psaní veršů.²³

1.3.3.1 Významné osobnosti středověké rétoriky

Mezi významné osobnosti tohoto období řadíme například Mistra Jana Husa, který byl rektorem pražské univerzity a také výborným kazatelem. Můžeme ho tedy zařadit do oblasti kazatelské rétoriky. Jeho přípravy kázání či univerzitní proslovy byly důkazem toho, že dokonale ovládal teorii rétoriky.²⁴

V Čechách působil na dvoře Přemysla Otakara II. jako správce kanceláře Jindřich Vlach nebo také Jindřich z Isernie. Byl to muž italského původu, který u nás založil rétorickou školu při vyšehradské kapitulní škole a zabýval se diktaminovou rétorikou. Tedy uměním sestavovat listy či dopisy.²⁵

Do veršované rétoriky, tedy poetriae, se v tomto období řadí například Mikuláš Dybin, který napsal několik prací právě z této oblasti rétoriky.²⁶

1.3.4 Novověk

V období novověku, který je datován od roku 1492, tedy od objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem, až do současnosti dochází k dynamickému vývoji rétoriky. V období renesance byl obnoven zájem o antickou rétoriku. Často tedy byli napodobováni například Cicero nebo Quintilianus, kteří působili již v období antiky. Novověk se odlišoval od středověku především jiným smýšlením a pohledem na svět.

---

²² Srov. ČERNÝ, Vojtěch. *Rétorika pro obchodníky i běžný život*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3052-0. s. 29.

²³ Srov. ŽANTOVSKÁ, Irena. *Rétorika a komunikace*. Praha: Dokořán, 2015. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-712-5. s. 121.

²⁴ Srov. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X. s. 22.

²⁵ Srov. ŽANTOVSKÁ, Irena. *Rétorika a komunikace*. Praha: Dokořán, 2015. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-712-5. s. 130.

²⁶ Srov. Tamtéž, s. 131.

Náboženství bylo nahrazeno rozumem samostatně myslícího jedince a rétorika už neměla danou formu, ale byla založena především na originalitě a individualitě jedince. Scholastika, která se snažila o vysvětlení náboženských záležitostí na základě rozumu, byla nahrazena humanismem, ve kterém byl předmětem studia člověk se svými potřebami a zájmy. Velkým pokrokem této doby se stal také vynález knihtisku a lidé tak už nemuseli ručně opisovat každou knihu.²⁷

Od počátku 17. století se ale začaly měnit postoje lidí vůči rétorice. Někteří ji stále obdivovali, ale jiní ji začali odsuzovat. Důvodů k odsuzování rétoriky bylo hned několik. Prvním z důvodů byla změna charakteru projevů. Rozvoj vědy s sebou přinášel fakta, analýzu či pokusy. Nebylo již potřeba mít schopnost přesvědčit druhého svými argumenty. Druhým důvodem byl paradoxně pokrok, a to právě vynález knihtisku. S jeho vynálezem se rozvíjela gramotnost lidí a tím se také zlepšoval jejich písemný projev. Tím pádem mluvené slovo ustupovalo do pozadí. Latina už také nestála v popředí zájmu a místo ní se objevovaly národní jazyky, které si postupně získávaly svou podobu. Rétorika ztrácela s vývojem vědy své vědecké ambice a jiné obory ji nahradily v jejím zkoumání.²⁸ Za velké kritiky rétoriky tohoto období byli považováni například René Descartes, John Locke nebo Immanuel Kant. Výsledkem vši této kritiky bylo to, že v 19. století rétorika vymizela ze škol a nebyla již pro společnost významnou disciplínou.²⁹

Až ve 20. století se začala opět rétorika pozvolna rozvíjet. V Evropě rostly rétorické školy, ve kterých se žáci učili umění přednesu i správné práci s hlasem. Ovšem období před druhou světovou válkou ukázalo řečnické umění opět v negativním světle. Především proto, že v této etapě společenského vývoje sloužila rétorika k propagandistickým účelům a pomocí pouhých slov se dalo s lidmi lehce manipulovat. Proto se její vývoj na nějaký čas zastavil.

K obrození rétoriky jako dovednosti i jako disciplíny došlo až v 60. letech 20. století. Tento rozvoj souvisel především s rozvojem různých komunikačních prostředků, jakým je například televize, rádio či jiné.³⁰

---

²⁷ Srov. ŽANTOVSKÁ, Irena. *Rétorika a komunikace*. Praha: Dokořán, 2015. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-712-5. s. 134–135.

²⁸ Srov. Tamtéž, s. 153–154.

²⁹ Srov. ČERNÝ, Vojtěch. *Rétorika pro obchodníky i běžný život*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3052-0. s. 31–32.

³⁰ Srov. Tamtéž, s. 32.

1.3.4.1 Významné osobnosti novověké rétoriky

Do tohoto období spadal například Erasmus Rotterdamský. Byl to Holanďan, který se snažil prosadit, aby rétorika přispívala k povznesení veřejných projevů a celkově řeči ve společnosti. A to jak v psané, tak v mluvené formě. Tento člověk sepsal různé spisy a příručky, které měly rétoriku vyzdvihnout. Například příručka s názvem „O způsobu psaní dopisů“ nebo učebnice „Kazatel aneb o způsobu kázání“.³¹

Dalším významným představitelem novověké rétoriky byl anglický myslitel Thomas Hobbes. Byl to také překladatel Aristotelových děl o rétorice a poukazyval na to, že lidé spolu nemohou komunikovat mimo jejich zájmy. Rétorika tak byla v tomto případě postavena do role nástroje, pomocí kterého lidé bojují o moc.³²

---

³¹ Srov. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X. s. 21.

³² Srov. ČERNÝ, Vojtěch. *Rétorika pro obchodníky i běžný život*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3052-0. s. 30.

2 Osobnost řečníka

Aby mohl být projev rétora vsutku dokonalý, musí splňovat spoustu věcí. Ale nezáleží pouze na sdělovaném obsahu a technikách projevu, ale také na samotné osobnosti, která stojí před publikem. Záměrně je zde užit pojem osobnost namísto člověka či jiného synonyma, protože je to právě osobnost člověka, která především působí na diváky. Je to něco nehmatatelného, co z daného člověka vyzařuje a nedává tak naslouchajícím jediný důvod, aby odvraceli zrak jinam. Ba právě naopak. Energie, zdravé sebevědomí, perfektní projev, gesta, mimika, kontakt s diváky a další atributy mohou učinit i ze zdánlivě obyčejného člověka rétorickou osobnost. V této kapitole se práce bude zabývat jak osobností z psychologického hlediska, tak i osobností řečníka. Budou zde popsány jednotlivé typy řečníků podle toho, jak se projevují směrem k publiku či podle jejich charakteru. Další důležitou částí této kapitoly bude část věnovaná řečnickově image a také zde bude popsáno, jak má člověk postupovat, aby docházelo k formování jeho osobnosti.

2.1 Osobnost z psychologického hlediska

Osobnost člověka se začala v psychologii zkoumat, když se ukázalo, že je nutné zabývat se duševním životem člověka jako celkem, a ne jen jeho jednotlivými funkcemi. Bylo potřeba nějakým způsobem objasnit, proč na stejný podnět reaguje každý člověk jiným způsobem. A tak vzniklo základní paradigma psychologie, které říká, že určitá situace působí určitým způsobem na osobnost jedince a ten na ni nějak reaguje. Přičemž reakce každého člověka je jiná, i když se jedná o jednu a tu samou situaci. Kdyby se toto paradigma mělo znázornit ilustrativně, pak by vypadalo takto: $S - (O) - R$.³³

2.1.1 Definice osobnosti

Z psychologického hlediska lze rozlišit tři různé významy slova „osobnost“. Prvním významem je hodnotící. To znamená, že pokud je někde použit pojem osobnost, tak se na něj nahlíží z hodnotícího hlediska. Za skutečnou osobnost je tedy považován především jedinec, který je něčím výjimečný či pozoruhodný. Tento jedinec by si měl stát za svými činy a nenapodobovat někoho jiného.

---

³³ Srov. NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0628-1. s. 9.

Druhý význam slova osobnost se skrývá v tom, jak je jedinec psychicky individuální. To znamená, že za osobnost je považován člověk, který se nějakým způsobem odlišuje od jiných lidí, a to zejména od svých vrstevníků. Čím více je člověk osobitý, tím více je považován za osobnost.

A nakonec třetí význam tohoto slova vidí člověka jako osobnost především po duševní stránce.³⁴

2.1.2 Složky osobnosti

Podle známého psychologa Sigmunda Freuda, který působil v minulém století, se dodnes rozlišují tři složky osobnosti člověka. Jsou jimi Id (Ono), Ego (Já) a Superego (Nadjá).

2.1.2.1 Id (Ono)

První složka zvaná Id (Ono) představuje v podstatě něco cizího, co se v člověku nachází. To znamená, že to vlastně není člověk sám o sobě, se svým vědomím, rozumem či vůlí, ale zároveň je Id něco animálního, co k člověku patří.³⁵

2.1.2.2 Ego (Já)

Druhá složka osobnosti se nazývá Ego (Já) a vzniká již v raném dětství. Člověk totiž musí občas něco vykonat, aby mohl dosáhnout slasti. Ta totiž dost často není dostupná přímo, ale musí se pro ni něco udělat. Například chodí lidé do práce, aby měli peníze na jídlo, vzdělávají se, aby mohli získat lepší práci a tak by se dalo pokračovat donekonečna. Ve složce Ego tedy platí princip reality, kterou si zde člověk plně uvědomuje.³⁶

2.1.2.3 Superego (Nadjá)

Tato složka osobnosti člověka je z velké části nevědomá. Je to tedy něco, co má člověk v hlavě, aniž by si to uvědomoval, a z toho důvodu respektuje požadavky společnosti

---

³⁴ Srov. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9. s. 13–14.

³⁵ Srov. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-717-8923-2. s. 221.

³⁶ Srov. Tamtéž, s. 222.

a její příkazy či doporučení. Ve finále to vypadá tak, že je to především v jeho vlastním zájmu, a ne v zájmu společnosti.³⁷

2.2 Formování osobnosti

Osobnost člověka je ovlivňována a formována různými věcmi, lidmi či okolnostmi. Například rodinou, školou, prací atd. Jeden okruh, který osobnost člověka formuje, je ale zcela závislý jen na snaze daného jedince. Tím okruhem je sebezdokonalování či sebevýchova. Tento sebezdokonalovací proces má několik fází. Těmi jsou: sebepoznávání, sebehodnocení, sebestrojování, sebezdvělávání a sebevýchova, sebekontrola a sebeuplatnění. Cílem celého tohoto procesu formování osobnosti je připravit mladého člověka na neustále rostoucí požadavky společnosti.³⁸

2.2.1 Sebeoznávání

Když chce člověk formovat svou osobnost, musí se nejdříve zamyslet nad tím, kam vlastně v životě směřuje nebo čeho chce dosáhnout. Musí se zkrátka seznámit sám se sebou a se svými kladnými i zápornými vlastnostmi. Někomu může pomoci k této sebereflexi, když sám sobě pokládá otázky. Například: Jak jsem prožil/a dětství? Mám raději manuální či jinou práci? Jaké jsou mé nejlepší vlastnosti? Či spousta jiných otázek.

Dalším možným způsobem sebepoznávání je ten, že si daný jedinec píše jakýsi deník či záznamník s úkoly, činnostmi a jejich následným vyhodnocením. Tak vlastně nejsnadněji vidí, jak každý den splnil či nesplnil to, co chtěl, a případně co mu to přineslo.

V případě, že by se člověk nechtěl hodnotit sám, ale potřeboval by slyšet názor jiných lidí, může využít své okolí. Jiní lidé, ať už známí, přátelé, či kolegové v práci zhodnotí osobnost daného člověka objektivně a většinou i velice jemně.

Sebeoznávání se může dít také prostřednictvím srovnávání sebe samých s ostatními lidmi či s hrdiny z filmů, knih a podobně. Toto obdivování ostatních totiž může vést ke zlepšování vlastní osobnosti člověka. A to právě z toho důvodu, že

---

³⁷ Srov. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-717-8923-2. s. 223.

³⁸ Srov. JANEK, Miroslav. *Cesty rozvoje osobnosti*. Praha: Mladá fronta, 1989. Prameny (Mladá fronta). ISBN 80-204-0097-4. s. 12.

většinou člověk obdivuje na ostatních nějaké vlastnosti, které sám nemá nebo by chtěl vylepšit a to vede k formování sebe sama.

K sebepoznávání lze využít také různé dokumenty, jako jsou vysvědčení, diplomy nebo například psychologické testy a hry.³⁹

2.2.2 Sebehodnocení

Po sebepoznávací fázi může v životě člověka nastat fáze sebehodnocení. Bez první fáze tedy logicky nemůže nastat fáze druhá. Při této sebezhdnocovací fázi se člověk zamýšlí nad tím, co se o sobě dozvěděl sebepoznáváním, a hodnotí, jaký to má na něj či na jeho okolí dopad. Neměl by se však dostat ani do stavu sebedoceňování, ani do stavu, kdy by naopak přeceňoval sám sebe. Ideální je, pokud je vše vyvážené.⁴⁰

2.2.3 Sebeprojektování

Fáze formování osobnosti člověka s názvem sebeprojektování už je především o tom, jak si daný jedinec naplánuje svůj život. Jaké si dá v životě cíle, dokdy chce tyto cíle splnit a s pomocí jakých prostředků či metod jich chce dosáhnout. Člověk si zkrátka sestaví jakýsi svůj životní plán a pracuje na tom, aby ho splnil. Tento plán by měl zahrnovat všechny složky osobnosti člověka. To znamená psychickou, fyzickou, sociální i duchovní složku. Také by neměl člověka zatěžovat, nýbrž mu pomáhat v rozvoji jeho osobnosti.⁴¹

2.2.4 Sebevýchova a sebevzdělávání

Tato fáze je jakýmsi středobodem mezi všemi, protože zde nastává realizace všech dříve zmíněných postupů. Pokud se chce člověk sebevzdělávat, musí respektovat určité zásady. Kromě toho, že by měl umět propojit teoretické poznatky s těmi praktickými, by měl také umět plánovat, starat se o své duševní zdraví nebo například správně aktivovat svůj mozek. Při sebevzdělávání člověka pomáhají také takzvané autodidaktické metody. Tyto metody pomáhají danému jedinci k aktivizaci a zamyšlení se sám nad sebou. Když se s nimi naučí správně pracovat, je možné, aby posiloval své

---

³⁹ Srov. JANEK, Miroslav. *Cesty rozvoje osobnosti*. Praha: Mladá fronta, 1989. Prameny (Mladá fronta). ISBN 80-204-0097-4. s. 12–15.

⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 15.

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 16.

pozitivní vlastnosti a naopak odstraňoval ty negativní. K autodidaktickým metodám se řadí například metoda pozitivního příkladu, sebezpovzbuzování, autotrénink a další.⁴²

2.2.5 Sebekontrola a následné sebeuplatnění

Předposlední fází v procesu formování osobnosti člověka je sebekontrola. Jejím cílem je, jak již název napovídá, aby člověk uměl kontrolovat, jak si skutečně vede v dosahování vytyčených cílů. Je to jistě fáze velice složitá i z toho důvodu, že je daný jedinec sám sobe šéfem. Musí se tedy umět objektivně podívat na danou situaci a posoudit ji, i když se týká jeho samotného. Výsledkem celého procesu formování osobnosti by pak měl být člověk, který se dokáže v životě uplatnit, umí pracovat sám se sebou a ví, čeho chce v životě dosáhnout.⁴³

2.3 Typy řečníků

Existují různé typy řečníků, které se dělí podle toho, jak působí na publikum, ale také podle jejich charakterových vlastností.

2.3.1 Nesmělý řečník

Prvním takovým typem řečníka je nesmělý typ. Takový člověk bývá většinou plachý a moc si nevěří. Trpí často trémou, která ho brzdí, a tudíž se nemůže rozvíjet tak, jak by potřeboval nebo chtěl. Ze strany publika přichází na nesmělé typy řečníků rozporuplné názory, ale nejčastěji vzbuzují taková řečníci soucit. To ale pro ně není úplně výhra, neboť je to ještě více utvrzuje v tom, že nejsou dokonalí. V některých případech se ale stává, že si řečník na nesmělého pouze hraje, protože ví, že tím u publika získá plusové body. Ovšem publikum je chytré a brzy zjistí, kde je pravda.⁴⁴

2.3.2 Odměřený řečník

Odměřený typ řečníka se pozná podle jeho komunikace s publikem. Většinou se totiž neřívá lidem do očí a často se může zdát, jako kdyby k publiku vlastně vůbec nehovořil. I z tohoto důvodu nebývají tito rétoři moc pozitivně přijímáni. Jejich dalším

---

⁴² Srov. JANEK, Miroslav. *Cesty rozvoje osobnosti*. Praha: Mladá fronta, 1989. Prameny (Mladá fronta). ISBN 80-204-0097-4. s. 19–20.

⁴³ Srov. Tamtéž, s. 22.

⁴⁴ Srov. WIEKE, Thomas. *Rétorika v praxi: hovořit je umění, zásady působivého projevu, efektivní komunikace*. Čestlice: Rebo, 2005. Příručka moderního člověka. ISBN 80-723-4418-8. s. 43.

poznávacím znakem je to, že při svých projevech moc nepoužívají gesta a stojí ve většině případů za řečnickým pultem. Udržují si tak odstup od lidí, ke kterým hovoří. Tento odstup může být výhodný pro řečníka, který chce divákovi sdělit nějaká vědecká fakta při odborné přednášce. Tyto přednášky si totiž vyžadují určitý odborný styl prezentace, kdy by řečník neměl do projevu vkládat své emoce. Naopak při běžných řečnických vystoupeních se odměřený typ řečníka moc neuplatní.⁴⁵

2.3.3 Nadřazený řečník

Jak již z názvu vyplývá, tak osoba, která takto vystupuje, působí dojmem, že ví vše líp než ostatní, a publikum tak na takového člověka pohlíží povětšinou jako na arogantního jedince. Postoj rétora jako nadřazeného ale může být vnímán i z opačného hlediska. A to v případě, že je opravdovým odborníkem v dané věci, kterou lidem sděluje. V politických záležitostech je typ nadřazeného řečníka také velice vítaný, protože mu lidé nejčastěji důvěřují.⁴⁶

2.3.4 Radostně sdělující řečník

I přesto, že by se na první pohled mohlo zdát, že tento typ řečníka bude ze všech dosavadních typů tím nejlepším, tak to není tak úplně pravda. Problém tkví v tom, že tento řečník mluví až přesprávně. Sděluje totiž posluchači vše, co ví, a často se tak stává, že se odchyluje od tématu a publikum se tak ztrácí v jeho projevu. Takový řečník nemá problém přijít s publikem blíže do kontaktu, ale těžko ho ukončuje.⁴⁷

2.3.5 Teatrální řečník

Řečníka s takzvaně divadelními sklony nerozhodí téměř nic. Užívá si každé své veřejné vystoupení a diváci ho milují, protože umí bravurně vybruslit z každé nečekané situace. Každá taková situace, která by pro jiný typ řečníka byla překážkou, je pro teatrálního řečníka výzvou a díky svým schopnostem improvizace si ji dokonce i užívá. Vzhledem k jeho povaze pro něj představuje řečnický pult kulisu a pódium je pro něho scénou, kde ze sebe může vydat to nejlepší. Publikum se při jeho projevech rozhodně nenudí, ale

---

⁴⁵ Srov. WIEKE, Thomas. *Rétorika v praxi: hovořit je umění, zásady působivého projevu, efektivní komunikace*. Čestlice: Rebo, 2005. Příručka moderního člověka. ISBN 80-723-4418-8. s. 43–45.

⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 45.

⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 46.

jeho působení je natolik zajímavé, že diváci občas přestanou vnímat obsah jeho sdělení.⁴⁸

2.3.6 Komunikativní řečník

Komunikativní typ řečníka je v časté interakci se svými posluchači. Zajímají ho názory z publika a dokáže je ve svých projevech využít. Publikum bere takového rétora spíše jako moderátora, který v něm vyvolal různé otázky, na které je třeba znát odpověď. Protože je ale v této komunikaci řečník více moderátorem než rétorem, je třeba, aby řídil jak svůj projev, tak projev publika. Znamená to pro něho, že by měl svou řeč sestavovat dopředu jako dialog. Měl by předvídat, jakých odpovědí se dočká od publika, a ve své řeči tak tyto odpovědi postavit do role argumentů či protiargumentů. Takto vystavěná dialogická řeč působí na publikum dojmem, že rétor hovoří o problémech lidí z publika, a ne o svých vlastních.⁴⁹

2.4 Image řečníka

Kromě charakterových vlastností řečníka je velice důležitý také jeho image. Tedy určitý obraz jeho samotného. To, jak se obléká, jak hovoří, ale také to, o čem hovoří a jeho celkový způsob chování. Z toho všeho si lze udělat představu o řečnickově osobním image.

2.4.1 Vzhled

Jak bylo zmíněno již výše, tak k image člověka neodmyslitelně patří jeho vzhled. To znamená postava, tvář či styl oblékání. Lidé si totiž dělají úsudek o člověku, kterého neznají nejdříve pohledem. Lidský mozek zpracuje informaci, kterou mu předaly oči, a již je schopný udělat si představu nejen o vzhledu daného jedince, ale také o jeho povahových rysech či schopnostech. Ovšem to je jen představa, která nemusí realitě vůbec odpovídat.⁵⁰

---

⁴⁸ Srov. WIEKE, Thomas. *Rétorika v praxi: hovořit je umění, zásady působivého projevu, efektivní komunikace*. Čestlice: Rebo, 2005. Příručka moderního člověka. ISBN 80-723-4418-8. s. 46–47.

⁴⁹ Srov. Tamtéž, s. 47–48.

⁵⁰ Srov. VOŘÍŠEK, Karel a Jitka VYSEKALOVÁ. *Jak být přesvědčivý a neztratit se v davu*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5385-0. s. 80.

2.4.2 Pověst

Dalším atributem, který se řadí pod pojem image, je pověst člověka. Lidé si často vytvářejí úsudky o druhých pouze z nějakých fám či řečí, které slyšeli ve svém okolí. Nejčastěji je ohrožena pověst celebrit a jiných známých lidí, kteří se často objevují v médiích a ta také zprostředkovávají a šíří pověsti o daných jedincích. Ve společnosti ale existují také pověsti o určitých profesích. O umělcích se často vypráví, že jsou bohémové, a například podnikatelé bývají ihned spojováni s podvodníky, či dokonce tuneláři.⁵¹

2.4.3 Řeč těla

K image člověka patří samozřejmě také řeč těla. Lidské tělo totiž také hovoří, ale samozřejmě je tato řeč neverbální. Pod pojem neverbální komunikace se řadí spousta projevů lidského těla. Například gestika, mimika, haptika a další.⁵²

2.4.4 Vystupování a chování

Vystupování a chování člověka jsou dvě podstatné věci, které by měly být brány v potaz při posuzování celkového dojmu, který daný člověk zanechal. U řečníků je důležitost umět správně vystupovat a chovat se ve společnosti určitě ještě vyšší, neboť se nacházejí neustále pod drobnohledem posluchačů, kteří bývají mnohdy tvrdými kritiky.⁵³

2.4.5 Komunikace

Poslední důležitou složkou, která bude v této práci zmíněna a spadá pod image člověka, je komunikace. Ať už se jedná o verbální, či neverbální komunikaci, je to nezbytný prostředek k výměně informací mezi lidmi.⁵⁴

---

⁵¹ Srov. VOŘÍŠEK, Karel a Jitka VYSEKALOVÁ. *Jak být přesvědčivý a neztratit se v davu*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5385-0. s. 80–81.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 81.

⁵³ Srov. Tamtéž, s. 81.

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 82.

3 Volný čas

Volný čas je v životě každého člověka velmi důležitým faktorem. Nikdo totiž není stroj, a tak potřebuje nějakou dobu na obnovu psychických i fyzických sil. Tedy na takzvanou regeneraci. Aby ale člověk jen nepracoval a neodpočíval, vznikla v průběhu let spousta volnočasových aktivit, které umožňují aktivní a smysluplné trávení volného času. Jde jen o to, aby si člověk správně aktivitu zvolil a následně v ní vytrval. Tato kapitola se bude zabývat volným časem člověka, dotkne se i historického vývoje volného času, dále jeho funkcí, jakými jsou například rekreace, zábava, kontemplace atd. A v neposlední řadě nahlédne na volný čas z různých úhlů pohledu. Dále se bude zabývat osobnostním rozvojem člověka a jeho sedmi základními principy nebo také verbální a neverbální komunikací.

3.1 Pojem „volný čas“

Není snadné najít jednoznačnou definici volného času, protože každý autor, který se tímto pojmem zabýval, přišel s jinou definicí. Obecně ale lze říci, že volný čas je určitá doba v životě člověka, kdy může být sám sebou. To znamená, že je jen na jeho volbě, jakým činnostem se bude věnovat a případně s kým. Měly by to být ale takové činnosti či aktivity, ze kterých bude mít člověk radost, budou ho těšit a také si při nich odpočine. Volný čas by měl totiž sloužit především k regeneraci psychických a fyzických sil člověka a také k jeho osobnostnímu rozvoji.⁵⁵

3.2 Historický vývoj volného času

Volný čas provází člověka již odnepaměti, jen bylo třeba tuto dobu, kdy se člověk věnuje sám sobě a svým zálibám, správně pojmenovat. V období antiky s pojmem „scholé“ (poklid, prázdno) přišel jako první filosof Aristoteles. Ten ale nechápal volný čas jako čas, kdy by měl člověk takzvaně lenošit. Nýbrž to byla pro něho doba vhodná

---

⁵⁵ Srov. NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-731-5012-3. s. 17.

k přátelskému setkávání, poslouchání muziky či například zaobírání se různými filosofickými otázkami.⁵⁶

„Ve středověku byl volný čas vnímán jako časový úsek, který byl věnován rozjímání a modlitbám, ale také různým zábavám, hrám a tancům. V době renesance bylo množství volného času minimalizováno, byla preferována práce a zahálka (volný čas) neměla v tehdejší společnosti svůj význam.“⁵⁷

V 50.–60. letech se pohled na volný čas změnil. Byla upřednostňována práce a z toho důvodu byl hlavní funkcí volného času člověka právě odpočinek, aby byl jedinec schopen po době volna opět pracovat v plné síle. Vzdělávání člověka bylo spojeno také s prací. Lidé s vyšší kvalifikací měli lepší práci a byli tak pro tehdejší společnost přínosnější.

Druhá etapa, kdy se už tak ostře nevymezovala hranice mezi prací a volným časem, přišla v 70.–80. letech. Volný čas byl brán jako doba pro zábavu, odpočinek a jiné potřeby člověka. V těchto letech se rozvíjely různé volnočasové aktivity jak pro dospělé, tak i pro děti a mládež. Ve školách i mimo ně vznikaly zájmové kroužky a vznikala také spousta organizací a spolků, které se staraly o smysluplné využití volného času lidí.

Společnost ale stále více ovlivňoval konzumní styl života, který se dral i do volného času člověka. Za vidinou lepší budoucnosti lidé hledali druhá zaměstnání, čímž se snažili uspokojit narůstající požadavky své rodiny i své vlastní. Tento koloběh trvá dodnes a člověk se tak dostává do začarovaného kruhu, kdy mu v podstatě chybí volný čas, který by mohl strávit dle svého uvážení. Mnohdy nemá čas ani na své přátele a kvůli práci se tak ochuzuje o sociální vazby, které jsou pro každého téměř nezbytné.⁵⁸

---

⁵⁶ Srov. Volný čas. In: *Wikipedie* [online]. 5. října 2017 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Voln%C3%BD_%C4%8Das.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Srov. NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-731-5012-3. s. 15–16.

3.3 Funkce volného času

Volný čas si může člověk vyplnit svobodně a volit si aktivity, které by ho uspokojovaly jak po stránce duševní, tak fyzické. Proto první funkcí volného času není nic jiného než odpočinek. V této době by tedy měl člověk zregenerovat organismus, relaxovat a tím obnovit sílu k dalšímu pracovnímu vyřízení.

Ve volném čase se každý chce jistě i pobavit, proto je další funkcí volného času zábava. Člověk si hledá vhodné aktivity k uspokojení svých osobních potřeb a v neposlední řadě vedoucí k jeho pobavení a osvobození od nudy.

Třetí základní funkcí volného času je rozvoj osobnosti člověka. Ve volném čase má člověk možnost vyhledávat takové činnosti, které by mu pomohly rozvíjet osobnost po různých jejích stránkách. Pokud by totiž člověk dělal stále jen věci, které už umí, tak by se nemohl nikam posunout a zůstal by pořád jen tím, kým už je. A to spousta lidí odmítá a snaží se ve svém volnu od tohoto „automatismu“ osvobodit.⁵⁹

„Poněkud podrobnější kategorizaci využívá Vážanský (1996), který funkce volného času dělí následujícím způsobem:

- *rekreace (zotavení, shromažďování sil, psychické uvolnění, osvěžení),*
- *kompenzace (rozptýlení, potěšení, vyrovnání nedostatků, vědomé zřeknutí se pravidel a norem, bezstarostnost),*
- *edukace (potřeba poznání, další vzdělávání, touha po zážitcích, výměna rolí),*
- *kontemplace (potřeba klidu, rozjímání, čas pro sebe sama, autoreflexe),*
- *komunikace (potřeba sdělení, kontaktu, vyhledávání sociálních vztahů, pospolitost, empatie, láska),*
- *integrace (potřeba společenských vztahů, hledání emocionální jistoty, pocit sounáležitosti, rituály, tradice, kolektivní vědomí),*
- *enkulturace (potřeba kreativního rozvoje, nezávislý růst schopností, tvůrčí uplatnění, fantazie, spontaneita),*
- *participace (potřeba angažovanosti, vlastní iniciativa, potvrzení sebe samého, spolurozhodování, kooperace, spoluodpovědnost).“⁶⁰*

---

⁵⁹ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6. s. 29.

⁶⁰ ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6. s. 29–30.

3.4 Volný čas z různých úhlů pohledu

Jedním z prvních teoretiků, který popsal volný čas, byl již výše zmíněný Aristoteles. Volný čas (scholé) byl pro něho nejvyšší hodnotou, kdy by člověk měl být šťastný a zároveň i svobodný. V této době se měl člověk osvobodit od práce, ale zároveň měl být pořád aktivní. Tato aktivita ovšem spočívala ve filozofování, čtení poezie nebo například povídání si s přáteli.

Anglický právník, politik a spisovatel Thomas More napsal dílo zvané *Utopie*, kde si vysnil ideální společnost, ve které člověk věnuje 6 hodin denně práci a ve volném čase studuje. Dalším takovým teoretikem, který vyzdvihoval vzdělání ve volném čase člověka, byl například Tommaso Campanella se svým dílem *Sluneční stát* či Francis Bacon a jeho dílo *Nová Atlantida*. Podobné myšlenky měl ale i Jan Amos Komenský, který dělil každý den na práci, spánek a aktivní odpočinek, při kterém se měl člověk věnovat sebevzdělávání.

Velmi proslulá byla i takzvaná „teorie zahálčivé třídy“ amerického ekonoma Thorsteina Veblena, kdy měl společenský status jedince ovlivňovat způsob trávení jeho volného času. Vyšší třída společnosti se věnovala zahálce a tento život bez práce měl být důkazem jejího bohatství a nadřazenosti nad ostatními.

Podobné pojetí volného času jako Aristoteles měl i Josef Pieper. Ten bral volný čas jako stav duše, který nemá žádné časové omezení. Jedinec je osvobozen od tlaku společnosti a může tak se svým volným časem svobodně nakládat.

Francouzský sociolog Joffre Dumazedier měl teorii o společnosti volného času, kdy měl být hlavní cíl volného času (tj. zábava, užívání si) doprovázen rozvojem služeb spojených s volným časem. Podle něj tedy do volného času měly patřit také povinnosti, ale jiné než pracovní. Například starost o rodinu, hygiena či strava.

Horst Opaschowski přišel s novou teorií volného času, která by nahradila pasivní konzumaci a vyzdvihovala aktivní využívání volného času.⁶¹

---

⁶¹ Srov. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6. s. 31–34.

3.5 Osobnostní rozvoj člověka

Jedním z důležitých lidí, kteří studují a zajímají se o rozvoj osobnosti člověka, je Steve Pavlina. Tento americký podnikatel a také motivační řečník si založil internetové stránky, kde se věnuje právě problematice osobního růstu člověka a napsal na stejné téma také knihu s názvem *Osobní rozvoj pro chytré lidi*. Poté, co začaly být jeho webové stránky známé, psala mu spousta lidí, jak jim jeho myšlenky či metody změnil život. Pavlina se po nějaké době rozhodl, že začne doručené dopisy analyzovat a to mu zabralo asi dva a půl roku života. Během této doby zjistil, že osobní rozvoj člověka podléhá určitým zákonitostem, které poté popsal ve své knize. Odhalil sedm principů, které jsou důležité pro osobnostní rozvoj. Základní tři jsou skutečnost, láska a síla a zbylé čtyři jsou jejich kombinací a to jsou: jednota, autorita, odvaha a inteligence.⁶²

- Skutečnost – Člověk přijímá realitu a snaží se očistit od lží a odmítání.
- Láska – Člověk se snaží zlepšovat v kontaktu a porozumění s druhými lidmi i se sebou samým.
- Síla – Člověk si buduje disciplínu a hledá motivaci, aby mohl dělat v životě to, po čem skutečně touží.
- Jednota – Člověk se snaží být spojencem se světem a neodporovat mu.
- Autorita – Člověk přebírá odpovědnost nad sebou samým a svým životem a učí se rozhodovat.
- Odvaha – Člověk se učí jednat i přes své obavy a hledá svou vnitřní sílu.
- Inteligence – Člověk se snaží žít opravdově a vyjádřit svou tvořivost.⁶³

Na osobnostním rozvoji může člověk pracovat všemi možnými způsoby, od četby, přes studium, cizí jazyky, volnočasové aktivity či přes různé kurzy. Inspiraci lze čerpat z různorodých zdrojů. Na serveru idnes.cz bylo zveřejněno 10 webových stránek, které jsou nejlepší pro motivaci, inspiraci či osobní rozvoj. Jsou to: www.firstclass.cz, www.dreamlife.cz, www.stevepavlina.cz, www.growjob.cz, www.peoplecomm.cz, www.navolnenoze.cz, www.robertslovak.cz, www.podnikanivusa.com, www.imotivator.cz, www.zivotbezhranic.cz.⁶⁴

---

⁶² Srov. Jak se rozvíjet. In: *Hlavní myšlenky: Knihy o osobním rozvoji, psychologii a vedení lidí v krátkém provedení* [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: https://www.hlavni-myslenky.com/jak-na-osobni-rozvoj?utm_campaign=5058a65d-02d6-462b-ab87-b1f7da9ad67f&utm_source=so.

⁶³ Srov. Osobní rozvoj pro chytré lidi. In: *Uvědomělý Růst.cz: Osobní rozvoj pro chytré lidi* [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.uvedomelyrust.cz/>.

⁶⁴ Srov. NÁVRAT, Miroslav. 10 nejlepších webů o osobním rozvoji u nás. In: *Idnes.cz/blog* [online]. 9. září 2013 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://navrat.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=360149>.

3.6 Komunikace

S osobnostním rozvojem člověka dozajista souvisí i umění komunikace či správného vyjadřování. Úspěšní lidé totiž často řeční na veřejnosti a jejich projev se může jevit až neskutečně vypilovaným. Ale to samozřejmě není jen tak. Rétorické umění je takzvaně „během na dlouhou trať“. Aby člověk opravdu zapůsobil, tak by měl ovládat jak verbální, tak neverbální komunikaci. Se slovy totiž souvisí i gesta, mimika a další záležitosti, které jsou nezbytnou součástí neverbální komunikace.

3.6.1 Verbální komunikace

Verbální komunikace je způsob dorozumívání, kdy člověk používá slovo mluvené či psané. Může být přímá či zprostředkovaná nebo živá či reprodukováná. V oblasti komunikační roviny se sem řadí racionální komunikace, která využívá rozum, nebo emocionální komunikace, která se zabývá emočními prožitky při sdělování. Dále lze dělit verbální komunikaci dle druhu. Sem se řadí formální komunikace, která má dané cíle, strukturu a je často neveřejná a neformální komunikace, kdy si lidé spolu povídají bez daných pravidel.⁶⁵

3.6.2 Neverbální komunikace

Neverbální komunikací se rozumí komunikace beze slov, jinak také řeč těla. Často je právě tento způsob komunikace důležitější než dorozumívání se pomocí slov, tedy verbální komunikace. Neverbální komunikace se dělí na několik skupin podle toho, jakým způsobem se člověk dorozumívá. Tyto skupiny jsou:

- kinezika – pohyby celého těla,
- gestika – pohyby paží, nohou, hlavy a prstů,
- mimika – pohyby svalů v obličeji,
- vizika – pohyby očí, víček, obočí,
- haptika – doteky,
- proxemika – význam vzdálenosti lidí od sebe,
- posturika – postoj člověka, uspořádání těla v prostoru.⁶⁶

---

⁶⁵ Srov. MALEČKOVÁ, Monika. Komunikační dovednosti. In: *Možnosti rozvoje v soft skills na Masarykově univerzitě* [online]. 2009 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.softskills.wz.cz/html/komunikacni.html>.

⁶⁶ Srov. Tamtéž.

3.7 Shrnutí teoretické části práce

V této části práce se bakalářská práce zabývala rétorikou, její teorií a historickým vývojem. Byli zde představeni někteří důležití lidé, kteří rétorické umění ovládali a tím také přispěli k jejímu vývoji napříč obdobími. V další kapitole byl dán prostor pro osobnost jako takovou z psychologického hlediska. Dále zde byl popsán image řečníka, ke kterému neodmyslitelně patří například vzhled, řeč těla a další atributy. Image je důležitý jak pro samotného řečníka, tak pro publikum, které tak řečník může snáze zaujmout. Image také svým způsobem určuje, jaký typ řečníka před publikem stojí a řeční. Může to být nespěšný typ, nadřazený typ či například teatrální typ řečníka. Aby se mohl skutečně stylizovat do určitého typu, musí si předtím projít určitým vývojem osobnosti. Takové formování osobnosti má určité fáze. Člověk nejdříve musí poznat sám sebe a své silné a slabé stránky, dále zhodnotí, co se o sobě dozvěděl. Poté přichází fáze sebeprojektování, kdy si člověk stanoví, jaké další kroky chce v životě podniknout. V další fázi propojuje teoretické poznatky s praktickými a toto zdlouhavé formování osobnosti končí sebeuplatněním, kdy už člověk umí se sebou pracovat a ví, co chce. Takto se může z člověka stát opravdu mistrovský řečník. Poslední teoretická část této práce se zabývá volným časem, jeho historií či funkcemi, protože je práce zaměřena na rétoriku jako na volnočasovou aktivitu. Z hlediska funkcí volného času by rétorika jistě plnila zábavnou, osobnost rozvíjející, edukační, komunikační či například enkulturační funkci. S potřebou osobního rozvoje člověka souvisí v neposlední řadě také komunikace, proto je v práci také zmíněna, a to v jejích dvou podobách: verbální a neverbální.

Empirická část

V empirické části této práce bude proveden kvalitativní výzkum. Zkoumaným vzorkem se stanou čtyři respondenti, kteří navštěvovali tentýž kurz rétoriky ve svém volném čase. Jejich výpovědi o kurzu ve formě audio nahrávek budou přepsány a následně bude provedena jejich analýza. Hlavním cílem tohoto výzkumu bude zjistit, jakou životní zkušenost studenti kurzu rétoriky udělali.

4 Kvalitativní výzkum

Definice kvalitativního výzkumu není jednoznačná. Například podle metodologů Glasera a Corbinové je kvalitativní výzkum jakýkoli výzkum, jehož výsledků se dosahuje jinými způsoby než například statistickými metodami. S touto negativní definicí ale spousta autorů nesouhlasí, protože podle nich je tento výzkum významný a jedinečný i z jiných důvodů než jen z důvodu absence čísel.⁶⁷ „Například významný metodolog Creswell definoval kvalitativní výzkum takto: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“⁶⁸

Na začátku výzkumu si výzkumník vybere téma a určí hlavní výzkumnou otázku a další podotázky, které se mohou v průběhu výzkumu či během analýzy dat měnit. I proto je tento výzkum považován za vcelku pružný. V průběhu kvalitativního výzkumu mohou vzniknout různé hypotézy či nová rozhodnutí a výzkumník je často až v detektivní roli. Hledá, analyzuje informace, seznamuje se s novými lidmi, sbírá data a dělá závěry. Často tyto závěry také konzultuje s danými respondenty a jejich názory přidává do výsledné zprávy o výzkumu.⁶⁹

4.1 Metoda výzkumu

V empirické části této práce byla pro kvalitativní výzkum použita metoda interpretativní fenomenologické analýzy, ve zkratce IPA. Tato metoda byla zvolena především proto, že s její pomocí lze analyzovat prožitou zkušenost člověka. A to bylo k danému tématu práce stěžejním důvodem.⁷⁰ Data se shromažďovala pomocí strukturovaných rozhovorů s respondenty, kteří navštěvovali kurz rétoriky. Jejich odpovědi byly zaznamenány ve formě audio nahrávek a následně byl proveden jejich přepis.

---

⁶⁷ Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2. s. 49–50.

⁶⁸ Tamtéž, s. 50.

⁶⁹ Tamtéž, s. 50–51.

⁷⁰ Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2. s. 128–129.

Respondenti si prostředí pro konání rozhovorů vybírali dle svého uvážení, aby se cítili příjemně a prostor kolem nich pro ně vytvářel pocit bezpečí. To je u této metody kvalitativních rozhovorů velmi důležité, protože se respondent snáze „otevře“ tazateli.⁷¹

4.2 Výzkumné otázky

Pro výzkum byla stanovena hlavní výzkumná otázka a také několik témat, na základě nichž vznikly podotázky. Jelikož se respondenti při rozhovorech rozpovídali a dotkli se všech témat, nebylo potřeba se dále na nic doptávat. Otázky byly otevřené a byly pokládány z co možná nejširšího hlediska, aby se respondenti měli šanci o daném tématu opravdu rozmluvit. Tím se mělo docílit lepších výsledků výzkumného šetření.

Hlavní výzkumná otázka: **Jakou životní zkušenost udělali studenti kurzu rétoriky?**

Témata, na jejichž základě vznikly podotázky:

- 1) **Sebeprezentace** (Podotázky: Co Vás vedlo k tomu, abyste vůbec začal/a se studiem rétoriky? Jak jste se cítil/a předtím, než jste začal/a studovat rétoriku, když jste měl/a mluvit někde na veřejnosti? Jaké změny pociťujete ve svém mluveném projevu?)
- 2) **Kurz** (Podotázky: Co pro Vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší? Jaká zkušenost pro Vás byla nejdůležitější? Jakým způsobem Vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?)
- 3) **Rétorika obecně** (Podotázky: Co Vás na rétorice nejvíce zaujalo?)
- 4) **Osobní rozvoj** (Podotázky: Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji? Jak Vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?)

Podotázky:

- **Co Vás vedlo k tomu, abyste vůbec začal/a se studiem rétoriky?**
- **Jak jste se cítil/a předtím, než jste začal/a studovat rétoriku, když jste měl/a mluvit někde na veřejnosti?**
- **Co pro Vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší?**
- **Jaká zkušenost pro Vás byla nejdůležitější?**

---

⁷¹ Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2. s. 128–129.

- **Co Vás na rétorice nejvíce zaujalo?**
- **Jaké změny pocítujete ve svém mluveném projevu?**
- **Jakým způsobem Vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?**
- **Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji?**
- **Jak Vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?**

4.3 Charakteristiky respondentů

Z důvodu zachování anonymity jednotlivých respondentů nebudou v této práci uváděna žádná jména ani iniciály. Budou zde uvedeny pouze základní informace o respondentech, které byly poskytnuty výzkumníkovi. To znamená jejich pohlaví, věk, zájmy či práce a důvod přihlášení do kurzu rétoriky. Respondenti byli celkem čtyři, z toho tři muži a jedna žena.

4.3.1 Respondent 1

Prvním respondentem je muž. Je mu 36 let a žije a pracuje v Českých Budějovicích. Je povoláním obchodník, proto je v téměř neustálém kontaktu s lidmi. Je aktivistou v oblasti demokracie a bojuje za svobodu slova a médií. Sám o sobě tvrdí, že je spíše introvertnější typ člověka, ale na první pohled se to vůbec nezdá. Obdivuje tvořivé lidi a myslí si, že sám dar tvořivosti nemá. Ve volném čase pracuje na svém osobnostním rozvoji všemožnými způsoby. Rád se vzdělává, čte či navštěvuje různé semináře a konference. Na rétorický kurz se přihlásil z toho důvodu, aby si byl při veřejném vystupování sám sebou jistější.

4.3.2 Respondent 2

Druhý respondent je také muž. Je mu 27 let a také žije a pracuje v Českých Budějovicích. Pracuje v oblasti pojišťovnictví, tudíž se s lidmi setkává denně. Povahou je spíše extrovert a také tak působí. Je pro něj důležité umět se správně prezentovat na veřejnosti, proto má i svého osobního kouče. Ve volném čase se rád rozvíjí a pracuje na sobě. Každý den čte, často také sportuje a v budoucnu by rád svým projevem inspiroval lidi. Například v rámci projektu Pecha Kucha. Do kurzu rétoriky se přihlásil, protože se chtěl v této oblasti zdokonalit a posunout dál a tenhle kurz mu dával smysl.

4.3.3 Respondent 3

Respondent číslo 3 je muž, kterému je 27 let. V současné době studuje doktorát a k tomu pracuje jako truhlář. Jak sám o sobě tvrdí, tak je spíše introvertnějším typem člověka. Působí klidným dojmem a vše, co říká, si pečlivě promýšlí. Říká o sobě, že mu chybí hravost či jakási životní lehkost, kterou na lidech také obdivuje. Ve svém volném čase se mimo jiné věnuje hudbě a studiu francouzského jazyka. Na kurz se přihlásil, protože ho rétorika zaujala a pociťoval potřebu zlepšit své vyjadřování.

4.3.4 Respondentka 4

Poslední respondentkou je žena. Je jí 35 let a pracuje v kulturní oblasti. Je také často v kontaktu s lidmi a občas také veřejně vystupuje. Povahou je spíše introvertka, ale vůbec se to nezdá. Stejně jako předchozí respondenti obdivuje na lidech tvořivost a tvrdí, že ta jí bohužel do vínku dána nebyla. Ve svém volném čase se věnuje studiu cizích jazyků. Konkrétně anglickému a německému jazyku. A také se podílí a podporuje tvorbu projektů, které jí připadají smysluplné. Na kurz rétoriky se přihlásila především ze zvědavosti, ale také chtěla zapracovat na svém projevu.

4.4 Analýza rozhovorů

V této části práce byla provedena analýza jednotlivých rozhovorů a popsány kategorie, které z rozhovorů vplynuly. Ke každé kategorii byla přiřazena daná výpověď jednoho či více respondentů.

Rozhovory s účastníky kurzu rétoriky

Otázka 1. Co Vás vedlo k tomu, abyste vůbec začal/a se studiem rétoriky?

Tabulka 1: Co Vás vedlo k tomu, abyste vůbec začal/a se studiem rétoriky?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Sebejistota	Takže jsem začal studovat rétoriku asi proto, abych si byl jistější sám sebou, když někde začnu mluvit. (Resp. 1)
Potřeba osobního rozvoje	Takže mě vedlo k rétorice to, že jsem v ní vnímal určitou možnost se posunout někam dál. (Resp. 2)
Sebe prezentace	No, abych se přiznal, tak já k tomu projevu mám blízko a obecně pracuju s lidmi už delší dobu, takže umět dobře mluvit a vystupovat je pro mě něco naprosto zásadního. (Resp. 2)
Inspirace od druhých	Další motivací ke studiu rétoriky bylo to, že jsem viděl, jak skvěle se někdo může vyjadřovat, a pociťoval jsem potřebu změnit své vyjadřování. (Resp. 3)
Potřeba práce na svém projevu	Chtěla jsem na sobě trošičku zapracovat, protože se mi také občas stává, že někde veřejně vystupuji. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

V odpovědích se objevují různé druhy kategorií. Sebejistota, potřeba osobního rozvoje, sebe prezentace, inspirace od druhých či potřeba práce na svém projevu. V podstatě spolu všechny odpovědi nějakým způsobem souvisí, protože všichni dotazovaní mají potřebu se dále rozvíjet a pracovat na sobě. A také proto se do kurzu přihlásili. Kategorií, která se mírně odlišuje, je inspirace od druhých. Zde totiž respondenta k přihlášení do kurzu motivovali druzí lidé.⁷²

Vyhodnocení tohoto výzkumu bylo inspirováno diplomovou prací Zuzany Dvořákové, která je uvedena v citaci, číslo 72.

---

⁷² Srov. DVOŘÁKOVÁ, Zuzana. Existuje nějaká podoba náboženského rozměru života v české sekularizované veřejné škole?. Č. Budějovice, 2017. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎEJOVICÍCH. Teologická fakulta.

Otázka 2. Jak jste se cítil/a předtím, než jste začal/a studovat rétoriku, když jste měl/a mluvit někde na veřejnosti?

Tabulka 2: Jak jste se cítil/a předtím, než jste začal/a studovat rétoriku, když jste měl/a mluvit někde na veřejnosti?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Tréma	Mně mluvení s nějakou menší skupinkou lidí, vzhledem k tomu, že jsem dělal dříve vedoucího týmu, až takový problém nedělá. Ale když jsem při první demonstraci vystoupil na náměstí, kam přišlo asi 800 lidí, tak jsem měl pocit, že tu pusu neotevřu a neřeknu ani slovo. (Resp. 1)
Důkladná příprava	Já sám o sobě vím, že pokud dopředu vím, o čem budu mluvit, a provedu nějakou přípravu, tak s tím nemám vůbec problém. Ale pokud mám mluvit takzvaně „spatrá“ pro větší skupinu lidí, tak dělám základní řečnické chyby. (Resp. 2)
Vliv stresu	Bylo to pro mě vždycky velmi stresující a cítil jsem se tak nějak neschopně. (Resp. 3)
Vliv práce	Já jsem dříve dělala průvodkyni v Budvaru, takže jsem byla v častém kontaktu s lidmi a to mluvení mi nedělalo až takový problém. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

V tomto případě se odpovědi trochu rozcházejí. Jeden respondent je z veřejného vystupování ve stresu a necítí se vůbec dobře. Dalším dvěma respondentům mluvení na veřejnosti problém nedělá. Ovšem jeden potřebuje přípravu předem. Díky práci s lidmi nemá problém s veřejným projevem ani další respondent, ale jen před malým množstvím lidí. Velké davy u něj způsobují tréma. Vyskytuje se zde tedy kategorie vlivu práce a stresu na mluvený projev, potřeba přípravy před projevem či tréma před více lidmi.

Otázka 3. Co pro Vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší?

Tabulka 3: Co pro Vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Divadelní přednes	Pan lektor se snaží své lekce rétoriky dostat do takového až divadelního přednesu a snaží se tam vtlačit nějakou tu formu a to mi není úplně vlastní a musím se u toho hodně překonávat. (Resp. 1)
Praktické cvičení	Největší problém nastal, když jsme dělali jedno konkrétní cvičení, které se jmenovalo tuším „Dialogické jednání“. Na něm se totiž jasně ukázalo, jaký člověk vlastně je a kde má své slabiny. (Resp. 2)
Postoj k textu	Nejtěžší pro mě bylo změnit svůj obvyklý přístup k textům. Já jsem byl totiž vždycky zvyklý přistupovat k textům jako k něčemu, co samo o sobě stačí. Proto jsem byl často frustrovaný, když mi lektor kurzu nadhodil nějakou možnost, jakým způsobem lze prezentovat určitý text. (Resp. 3) Já jsem už vlastně na té první hodině rétoriky zjistila, že se budu muset více otevřít a když jsem to měla udělat, tak se mi v tu chvíli udělal v krku brutální knedlík a začala jsem se více stydět. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

Z výpovědí respondentů vyplývá, že největším problémem kurzu byl pro ně praktický nácvik rétorických dovedností, při kterém se projevil charakter daného jedince. Dalším problémem byl pro některé respondenty velmi extrovertní až teatrální přístup lektora, protože sami se takto „otevřít“ nedokázali. A s nutností větší „otevřenosti“ souvisí také poslední kategorie, která vznikla, a to je postoj respondentů k přednášeným textům.

Otázka 4. Jaká zkušenost pro Vás byla nejdůležitější?

Tabulka 4: Jaká zkušenost pro Vás byla nejdůležitější?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Pozorování ostatních účastníků	Že tam vlastně nikdo nebyl rozený rétor. Že asi všichni měli nějaké podobné nebo možná i větší zábrany než já. (Resp. 1)
Konkrétní praktické cvičení	Já si myslím, že to bylo právě to cvičení dialogického jednání. Bylo to vlastně o tom říkat něco, co vám plyne hlavou před cizími lidmi a to chce velkou dávku odvahy. (Resp. 2)
Pochopení textu	Na kurzu jsem pochopil, že aby člověk opravdu sděloval text způsobem, kterým chce, aby byl pochopen diváky, tak je potřeba brát samotný ten text opravdu vážně. (Resp. 3) My jsme text během jeho zkoušení dopodrobna rozebrali a rozpitvali a já jsem najednou věděla, o čem povídám. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

Z výše zmíněných odpovědí se ukazuje, jak je samotné pochopení obsahu a důležitosti textu důležité pro daného jedince, který text prezentuje. Další důležitost spatřuje jeden respondent v konkrétním praktickém cvičení, které bylo zmíněno už v předchozích otázkách, a posledního respondenta velmi ovlivnilo pozorování ostatních lidí v kurzu, protože tam vlastně nikdo neměl žádné velké zkušenosti s řečením.

Otázka 5. Co Vás na rétorice nejvíce zaujalo?

Tabulka 5: Co Vás na rétorice nejvíce zaujalo?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Umělecká forma sebe prezentace	Že je to vlastně forma umění. Je to sice něco, co bychom měli všichni umět, protože většina lidí na světě umí mluvit, ale bereme to jako nějakou samozřejmost. (Resp. 1)
Důležitost této disciplíny	Rétorika je vlastně disciplína, ve které se člověk musí vzdělávat, aby se v ní mohl stát skutečným mistrem. (Resp. 2)
Rétorické prostředky	Nejvíce mě zaujalo to, že člověk může při svém projevu využívat celou řadu prostředků k tomu, aby verbálně něco velmi efektivně sdělil. (Resp. 3)
Hravost a flexibilita	Asi se mi tam moc líbí, co se dá všechno tou řečí vyjádřit, jak se s ní dá hrát. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

Na tuto otázku vyšla z výpovědí respondentů vcelku jednoznačná odpověď. Rétorika je pro ně hravá disciplína, která je důležitá, jak pro sebe prezentaci, tak pro osobní rozvoj. Dá se s ní velmi dobře pracovat, když ji člověk ovládá a když rozumí také všem prostředkům, které tato disciplína nabízí.

Otázka 6. Jaké změny pocít'ujete ve svém mluveném projevu?

Tabulka 6: Jaké změny pocít'ujete ve svém mluveném projevu?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Menší tréma při veřejném vystupování	Nevím. Ta tréma mi tedy rozhodně opadla, ale to je spíše asi tím tréninkem. (Resp. 1)
Žádné změny	Žádné zásadní změny nepocít'uji. Ale to je spíše dáno tím, že jsem nabyté zkušenosti z kurzu dále nepraktikoval a nerozvíjel. (Resp. 2)
Pocit odpovědnosti za svůj projev	Vnímám, že je na mojí straně velká zodpovědnost a zároveň i váha, pokud chci někomu něco sdělit. (Resp. 3)
Větší sebejistota a klid	Jsem si sama sebou jistější a vím, že když začnu být při projevu nervózní, tak jsem schopná se zastavit a promyslet si, co budu říkat dál. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

Z těchto odpovědí vyplývá, že až na jednoho respondenta se odrazil kurz rétoriky na všech v pozitivním slova smyslu. Jsou si při projevu jistější, opadla jim tréma a cítí se více v klidu. Jeden z respondentů dokonce vypověděl, že najednou cítí za svůj projev velkou zodpovědnost.

Otázka 7. Jakým způsobem Vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?

Tabulka 7: Jakým způsobem Vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Tvořivost	Ti lidé byli hodně tvořiví, chtěli se zlepšovat a zároveň mělo hodně z nich svou vlastní tvorbu, což mě velmi zaujalo. (Resp. 1)
Osobnost a životní příběh	Každý člověk tam byl svým způsobem inspirativní, ať už svým životním příběhem, či svou osobností. (Resp. 2)
Hravost	Měl jsem tam jednoho kolegu, který mě inspiroval svou hravostí a jakousi životní lehkostí. (Resp. 3)
Vlastní tvorba	Tito lidé byli neskutečně tvořiví. Psali si své texty a haiku a to já obdivuji, protože mi přijde, že na tohle talent nemám. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

V této otázce se všichni respondenti shodli. Kolegové z rétorických kurzů je inspirovali svou tvořivostí, psaním vlastních textů a s tím související hravostí. Tudiž byli inspirativní svou celkovou osobností.

Otázka 8. Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji?

Tabulka 8: Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Celoživotní sebezdvělávání	Všemi možnými způsoby. Sebezdvělávání různého typu. Zajímám se o historii, finanční trhy, osobnostní rozvoj, společenské vědy, čtu, navštěvuji různé semináře. (Resp. 1)
Četba, sport a inspirace druhých	Snažím se minimálně půl hodiny denně číst, sportuji a rád bych někdy vystoupil se svým projevem, který by se týkal inspirace lidí na projektu Pecha Kucha. (Resp. 2)
Cizí jazyk	Aktuálně ještě studuji cizí jazyk. Konkrétně francouzštinu. (Resp. 3)
Cizí jazyky a smysluplné projekty	Mně vždycky připadalo důležité rozvíjet u sebe jazyky. Dále se snažím zapojovat do projektů, které mají pro mě nějaký smysl. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

Respondenti se celoživotně učí a rozvíjí v různých směrech. Dva se shodli na důležitosti cizích jazyků, které oba dodnes studují. Respondentka číslo čtyři se zapojuje také do různých projektů, které jsou jak pro ni, tak pro druhé důležité. Další dva respondenti se shodli na důležitosti četby v lidském životě. Jeden z nich se také věnuje sportu a chtěl by pracovat na svém projevu, aby mohl pomáhat v inspiraci jiných lidí.

Otázka 9. Jak Vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?

Tabulka 9: Jak Vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?

Kategorie	Výpovědi respondentů
Schopnost umět se vyjádřit	Pomohla mi hodně. Protože když se člověk neumí vyjádřit, tak nedokáže sdělit, co chce nebo potřebuje, ani kam se chce dostat. (Resp. 1)
Dobrá zkušenost do budoucna	Pro mě to byla spíše zkušenost, která mi řekla, že je rétorika dobrá věc a že se v ní mohu dál posouvat. (Resp. 2)
Utřídění myšlenek a přijetí odbornosti profesionála	Rétorika mi pomohla asi nejvíce v tom, abych si dokázal zformulovat a uvědomit, co chci vlastně říct. Dále mi pomohla v tom, abych dokázal přijmout odbornost někoho jiného v dané disciplíně. (Resp. 3)
Větší sebejistota	Při jednání s lidmi se cítím a asi i působím sebejistěji. (Resp. 4)

Zdroj: Vlastní zpracování

Interpretace nalezených odpovědí:

Rétorika byla pro osobnostní rozvoj každého respondenta nějakým způsobem důležitá. Pro jednoho to byla zkušenost, která se ale musí dále rozvíjet, aby to mělo smysl. Další respondent řekl, že je pro něho důležité umět se vyjádřit, protože by se jinak v životě nikam nedostal. S tím souvisí i část výpovědi respondenta číslo tři, kterého kurz zároveň posunul v tom smyslu, aby se naučil přijímat druhé a jejich schopnosti. A poslední respondentka se po kurzu cítí sebejistěji.

4.5 Výsledky výzkumu

Hlavními aktéry tohoto výzkumu byli čtyři respondenti, kteří si byli věkově velmi blízko. Dva z nich dokonce navštěvovali stejný kurz rétoriky ve stejném termínu. Každý z nich odpovídal na devět otázek, které vyplynuly z daných témat: Sebe prezentace, kurz, rétorika obecně a osobní rozvoj. Otázky směřovaly od důvodu přihlášení respondentů do kurzu rétoriky až po rozvoj osobnosti. Z každé otázky byly vyhodnoceny kategorie podle výpovědí respondentů. V mnohých případech se tyto výpovědi velmi podobaly či přímo shodovaly. Ze shrnutí závěrů vyplývá, že ke studiu rétoriky vedla většinu respondentů touha po zdokonalení svého projevu, zbavení se trémy či zvědavost. Přestože většina z nich pracuje s lidmi, tak nebyli se svým projevem

zcela spokojeni, či byl velký problém mluvit na veřejnosti bez předchozí přípravy. Když začali navštěvovat kurz rétoriky, tak přišla i mnohá úskalí, která museli překonávat. Respondenti nejvíce bojovali se svým vnitřním já, které jim znemožňovalo se více otevřít. Důležité zkušenosti z kurzu si odnášejí v souvislosti s textem a pochopením jeho obsahu, pozorováním ostatních účastníků, kteří měli stejné obavy, nebo praktickým nácvikem rétorických cvičení. Shodli se také na tom, že rétorika je úžasná disciplína, která je velice variabilní a dá se s ní dobře pracovat. Po skončení kurzu se všichni zbavili trémy a začali o svém projevu více přemýšlet. Respondenti se v odpovědích shodli také na tom, jakým způsobem je inspirovali ostatní účastníci kurzů. Připisují jim velkou tvořivost a hravost a obdivují, že si dokážou tvořit své vlastní texty. Respondent číslo jedna se naučil po kurzu řečnit beze strachu před velkým množstvím lidí, jak vyplynulo z kategorie „menší tréma při veřejném vystupování“. Dále si uvědomuje, že rozvoj osobnosti je dlouhodobý proces, proto se neustále vzdělává a pracuje na sobě. Kategorie tvořivost o něm vypovídá, že obdivuje talent jiných lidí, kteří umí to, co on ne. Rétorika je pro něj jakousi uměleckou formou sebe prezentace, kterou by měli ovládat všichni lidé. Druhý respondent si odnesl především cenné zkušenosti, které by ale potřeboval dále rozvíjet. Nepocit'uje žádné velké změny ve svém vyjadřování, protože umění řečnit v podstatě ovládal již před kurzem. Jak vyplývá z kategorie „důležitost této disciplíny“, tak připisuje rétorice velký význam. Nejvíce ho na kurzu ovlivnila praktická cvičení a životní příběhy spoluúčastníků kurzu. Kategorie „potřeba osobního rozvoje“ o něm vypovídá, že je schopný na sobě neustále pracovat a považuje to za nutnost jak pro svou osobnost, tak pro svou práci. Třetí respondent se také zbavil ostychu a naučil se přemýšlet o tom, co říká, jak vyplynulo z kategorie „pochopení textu“. Umí si lépe utřídit své myšlenky a je si vědom, že má při projevu obrovskou zodpovědnost. Pro svůj osobní rozvoj vždy považoval za důležité studovat cizí jazyky. Na ostatních účastnících kurzu obdivoval hravost a na samotné rétorice ohromnou variabilitu jejích prostředků. Poslední respondentka se cítí při vystupování na veřejnosti sebejistěji a nebojí se se při projevu i na chvíli zastavit a promyslet si, co bude dál. Stejně jako u předchozího respondenta vznikla z jejích výpovědí kategorie „cizí jazyky“, kterou navíc obohacuje o smysluplné projekty, jichž se účastní. Neustále se ve svém volném čase rozvíjí a na rétorice obdivuje její hravost a flexibilitu stejně jako ostatní respondenti. V dobách vzniku rétoriky, tedy v antice, bylo ovládnutí této disciplíny téměř nezbytné. Rétorické umění ovládali většinou lidé, kteří ho potřebovali

ke své práci. Takže například učitelé, politici či soudci. Ve středověku se dostávali ke slovu především kněží se svými křesťanskými kázáními a dnes už se může této disciplíně naučit téměř každý. Chce to jen trpělivost a ochotu vzdělávat se. Dnešní lidé tráví rádi svůj volný čas smysluplně, a i když mohou odpočívat, tak se i ve svém volnu raději učí. Tato uspěchaná moderní doba totiž klade velký důraz na co nejrychlejší osobní rozvoj každého jedince. Rétorika k tomuto rozvoji neodmyslitelně patří, protože umění verbální i neverbální komunikace je základem dobré sebe prezentace člověka. Tento výzkum tedy ukázal, že rétorický kurz by byl jistě přínosný pro každého člověka, který má v životě nějaké ambice a je ochoten pro jejich dosažení obětovat část svého volného času.

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit a popsat, jaký přínos může mít pro člověka studium rétoriky. Vzhledem k mé osobní zkušenosti s daným tématem mohu říct, že alespoň pro mě velký. Navštěvovala jsem totiž stejný kurz rétoriky jako respondenti, které jsem si zvolila k empirické části této práce. V mém případě jistě k nějakému osobnostnímu rozvoji došlo. Po absolvování kurzu jsem se cítila jistěji, získala jsem větší sebevědomí a byl pro mě menší problém například prezentovat něco ve škole před spolužáky či profesory. Bohužel musím říct, že pokud se v dané disciplíně nepokračuje déle či se jinak nepochvíčuje, tak nabyté zkušenosti zase časem zmizí. Proto si myslím, že rozvoj osobnosti člověka je během na dlouhou trať, ať už si člověk jako volnočasovou aktivitu zvolí rétoriku, či jinou disciplínu, ve které by se chtěl zdokonalit. Zkrátka je potřeba se neustále učit, i když to mnohdy tak „bolí“. Jedině tak lze totiž dosáhnout výsledků či cílů, které si v životě nastavíme. V teoretické části této práce jsem se zabývala historickým vývojem rétoriky, ke kterému neodmyslitelně patří významné rétorické osobnosti. Tito významní lidé měnili dějiny svými počiny jako například zakládáním rétorických škol, psaním knih či praktickým procvičováním poznatků získaných z bádání. Další kapitola byla věnována osobnosti řečníka. Z psychologického hlediska je osobností nazýván jedinec, který je něčím výjimečný nebo individuální. Každý člověk má také určité složky osobnosti, kterými jsou id, ego a superego. Aby svou osobnost mohl člověk rozvíjet správným směrem, musí projít určitým vývojem od sebepoznávání až po následné sebeuplatnění, kdy už ví, co je pro něho důležité. Protože je ale kapitola věnována osobnosti řečníka, je třeba se zaměřit i na jeho image, charakterové vlastnosti a působení na publikum. To vše totiž ovlivňuje jeho následný projev a také přijetí od diváků. V poslední kapitole teoretické části jsem věnovala pozornost volnému času. Je to totiž doba, která by měla být strávena dle našich představ a přání. Doba, kdy nemáme povinnosti, ale věnujeme se sami sobě a rozvoji silných stránek své osobnosti. Funkce volného času mohou být různé a záleží na tom, co zrovna děláme. Někdo si rád zajde například na jógu, která by mohla plnit jak rekreační, tak kontemplační funkci. Jiný člověk si zaplatí kurz rétoriky, kde si popovídá s ostatními účastníky, vzdělává se a také se rozvíjí. Tím jsou splněny hned tři funkce volného času, a to komunikační, edukační a enkulturační. Záleží jen na tom, co člověk od dané disciplíny očekává. Rétorika je disciplína či umění, které by měl ovládat každý z nás.

V období antiky patřila neodmyslitelně k životům mnoha lidí, především kvůli tomu, aby se při veřejných jednáních uměli správně obhájit a vládli pevnými argumenty. Je velká škoda, že postupem času a s vývojem společnosti důležitost této krásné disciplíny slábla. Troufám si tvrdit, že v dnešní době sociálních sítí a jiných technických vymožeností považujeme často za důležitější mluvené než psané slovo. Lidé chodí s hlavami skloněnými k mobilním telefonům, píší na Facebooku přátelům, sdílí spoustu věcí, které jsou mnohdy zbytečné, a postupně se vytrácí osobní kontakt a s ním i umění verbální, ale i neverbální komunikace. Jsem moc ráda, že jsem se v rámci výzkumu k této práci mohla setkat s velice inspirativními lidmi, kteří jsou jedni z těch mála, kdo ještě umění rétoriky ctí. Touto cestou jim moc děkuji, že se se mnou podělili o své životní příběhy a zkušenosti z kurzu a že si udělali ve svých nabitých diářích místo na rozhovor se mnou. Tímto setkáváním jsem si totiž rozvíjela osobnost ve svém volném čase i já. Ale ještě zdaleka nejsem u konce a stejně jako mí inspirativní respondenti se budu snažit nejen na svém projevu dále pracovat.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

- ČERNÝ, Vojtěch. *Rétorika pro obchodníky i běžný život*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3052-0.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.
- JANEK, Miroslav. *Cesty rozvoje osobnosti*. Praha: Mladá fronta, 1989. Prameny (Mladá fronta). ISBN 80-204-0097-4.
- KOHOUT, Jaroslav. *Rétorika: umění mluvit a jednat s lidmi*. 4. dopl. vyd. Praha: Management Press, 2002. ISBN 80-726-1072-4.
- KRAUS, Jiří. *Rétorika v dějinách jazykové komunikace*. Praha: Academia, 1981.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0628-1.
- NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-731-5012-3.
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-717-8923-2.
- SVOBODOVÁ, Marie. *Mluv, mluv- zajímáš mě: praktický průvodce mluveným projevem*. Praha: Pragoeduca, 2002. ISBN 80-731-0005-3.
- ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
- ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Rétorika*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0868-X.
- VOŘÍŠEK, Karel a Jitka VYSEKALOVÁ. *Jak být přesvědčivý a neztratit se v davu*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5385-0.

WIEKE, Thomas. *Rétorika v praxi: hovořit je umění, zásady působivého projevu, efektivní komunikace*. Čestlice: Rebo, 2005. Příručka moderního člověka. ISBN 80-723-4418-8.

ŽANTOVSKÁ, Irena. *Rétorika a komunikace*. Praha: Dokořán, 2015. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-712-5.

Ostatní zdroje

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana. *Existuje nějaká podoba náboženského rozměru života v české sekularizované veřejné škole?*. Č. Budějovice, 2017. diplomová práce (Mgr.). JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Teologická fakulta.

Jak se rozvíjet. In: *Hlavní myšlenky: Knihy o osobním rozvoji, psychologii a vedení lidí v krátkém provedení* [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: https://www.hlavni-myslenky.com/jak-na-osobni-rozvoj?utm_campaign=5058a65d-02d6-462b-ab87-b1f7da9ad67f&utm_source=so.

MALEČKOVÁ, Monika. Komunikační dovednosti. In: *Možnosti rozvoje v soft skills na Masarykově univerzitě* [online]. 2009 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.softskills.wz.cz/html/komunikacni.html>.

MILLEROVÁ, Klára. Rétorika aneb tradiční řečnické umění. In: *Chcipracovat.info: Připravte se na Vaše zaměstnání!* [online]. 20. dubna 2016 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://chcipracovat.info/retorika-aneb-tradicni-recnicke-umeni/>.

NÁVRAT, Miroslav. 10 nejlepších webů o osobním rozvoji u nás. In: *Idnes.cz/blog* [online]. 9. září 2013 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://navrat.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=360149>.

Osobní rozvoj pro chytré lidi. In: *Uvědomělý Růst.cz: Osobní rozvoj pro chytré lidi* [online]. ©2013 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://www.uvedomelyrust.cz/>.

Předmět rétoriky. In: *ALTAXO: Komplexní služby pro podnikatele* [online]. [cit. 2018-09-18]. Dostupné z: <http://www.altaxo.cz/provoz-firmy/management/komunikacni-dovednosti/predmet-retoriky>.

Rétorika a hlasová technika. In: *ALTAXO: Komplexní služby pro podnikatele* [online].

©2015 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.altaxo.cz/provoz-firmy/management/komunikacni-dovednosti/retorika-a-hlasova-technika>.

Volný čas. In: *Wikipedie* [online]. 5. října 2017 [cit. 2019-03-04]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Voln%C3%BD_%C4%8Das.

Vývoj rétoriky ve starověkém Římě. In: *Bzumbzum stránky* [online]. 27. října 2007 [cit.

2018-09-27]. Dostupné z: <http://bzumbzum1.blog.cz/0710/vyvoj-retoriky-ve-starovekem-rime>.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Co Vás vedlo k tomu, abyste vůbec začal/a se studiem rétoriky?	38
Tabulka 2: Jak jste se cítil/a předtím, než jste začal/a studovat rétoriku, když jste měl/a mluvit někde na veřejnosti?	39
Tabulka 3: Co pro Vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší?	40
Tabulka 4: Jaká zkušenost pro Vás byla nejdůležitější?	41
Tabulka 5: Co Vás na rétorice nejvíce zaujalo?	42
Tabulka 6: Jaké změny pociťujete ve svém mluveném projevu?	43
Tabulka 7: Jakým způsobem Vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?	44
Tabulka 8: Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji?	45
Tabulka 9: Jak Vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?	46

Seznam příloh

Příloha I – Přepis rozhovoru s respondentem 1.....	I
Příloha II – Přepis rozhovoru s respondentem 2.....	IV
Příloha III – Přepis rozhovoru s respondentem 3.....	VII
Příloha IV – Přepis rozhovoru s respondentkou 4.....	X

Příloha I – Přepis rozhovoru s respondentem 1

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vůbec začal se studiem rétoriky?

„Já jsem loni začal pořádat demonstrace, proti Zemanovi, proti Babišovi. Bylo to z toho důvodu, že jsem měl pocit, že je tady ohrožená svoboda slova, svoboda médií. No a při první demonstraci jsem vystoupil na náměstí, kam přišlo asi 800 lidí. Já jsem poprvé v životě vzal do ruky mikrofon, měl jsem vše napsané, ale bylo to něco šíleného. Ta tréma! Nakonec jsem to přečetl, ale prvních pět sekund jsem měl takový pocit v hlavě, že tu pusou prostě neotevřu a neřeknu ani slovo. A pak jsem se dal dohromady s takovou skupinkou kamarádů a udělali jsme za poslední rok podobných akcí asi 20. A mně přišlo, že ten mluvený projev by měl mít nějakou strukturu a že v něm vlastně nejsem tak dobrý, jak bych potřeboval. Já jsem sice povoláním obchodník, takže mluvením s lidmi se živím, ale je to vždy v podstatě jeden na jednoho. Není to tak, že vylezu někam před x lidí a oni poslouchají, co říkám. Takže jsem začal studovat rétoriku asi proto, abych si byl jistější sám sebou, když někde začnu mluvit.“

2) Jak jste se cítil předtím, než jste začal studovat rétoriku, když jste měl mluvit někde na veřejnosti?

„Mně mluvení s nějakou menší skupinkou lidí, vzhledem k tomu, že jsem dělal dříve vedoucího týmu, až takový problém nedělá. Ale ve chvíli, kdy opravdu někam přijdete a ti lidé vás neznají a všichni čekají, co teda bude, a vy máte navíc v ruce ten mikrofon, který to strašně odosobní, tak je to něco jiného. Já jsem navíc introvertní typ člověka a ty demonstrace jsem dělal z toho popudu, že mám rád demokracii. Ale nejsem takový typ, který by se šel třeba na nějaké akci, jako jsou narozeniny a tak dále, seznamovat s lidmi. To prostě nejsem já. Takže ve chvíli, kdy jsem vylezl na to podium, jsem si říkal: ‚Co tady vlastně děláš, ty blázne?‘ Ale to už prostě nemůžete vzít zpátky, když tam jednou stojíte. Takže jsem se rozhodně příjemně necítil, nebylo mi to vlastní. Ale na druhou stranu ta atmosféra je vždycky taková, že ti lidé vás vlastně ohromným způsobem podpoří. Například se kolikrát stane, že vypadne elektrika nebo něco jiného, a ti lidé dávají tím svým nastavením najevo, že je vše v pořádku. Ještě se nikdy nestalo, že by nás ‚vypískali‘.“

3) Co pro vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší?

„Pan lektor se snaží své lekce rétoriky dostat do takového až divadelního přednesu a snaží se tam vtlačit nějakou tu formu. Aby člověk nebyl civilní, aby tam byla gesta a aby člověk opravdu věřil tomu, co chce říct. A to mi není úplně vlastní a musím se u toho hodně překonávat. Ale je pravda, že jsem se v tom asi zlepšil a že jsem si to nějakým způsobem uvědomil. A vždycky, když vystoupím někde před lidmi, tak je to o 100 % snazší, než to bylo dříve.“

4) Jaká zkušenost pro vás byla nejdůležitější?

„Že tam vlastně nikdo nebyl rozený rétor. Že asi všichni měli nějaké podobné nebo možná i větší zábrany než já. A zatímco pro mě nebyl problém mluvit před těmi pěti lidmi v kurzu, tak tam byli i lidé, kteří měli opravdu trému, a než začali mluvit, tak to nějakou chvíli trvalo. Slovy lektora kurzu: „My jsme vlastně všichni sociální tvorové, ale žijeme v době, kdy se už všichni bojíme mluvit.““

5) Co vás na rétorice nejvíce zaujalo?

„Že je to vlastně forma umění. Je to sice něco, co bychom měli všichni umět, protože většina lidí na světě umí mluvit, ale bereme to jako nějakou samozřejmost. Ani se v tom jazyce žádným způsobem nezdokonalujeme, spíš se uchylujeme k té psané formě. Ať už to jsou dopisy, ale ty už se vlastně dnes také moc nepíší. To vyjadřování se ale zkracuje a zhoršuje. A když jsme na kurzu dělali nějaké rétorické cvičení typu recitace nějaké básně, tak nám lektor ukazoval, jak si s polohami hlasu hrát a vyjadřovat různé pocity tónem, tempem a změnou pozice hlasu. A to si myslím, že dnes moc lidí neumí.“

6) Jaké změny pocítujete ve svém mluveném projevu?

„Já asi nepocítuji žádné změny. Nevím. Ta tréma mi tedy rozhodně opadla, ale to je spíše asi tím tréninkem. Poprvé, podruhé, potřetí to bylo opravdu těžké, ale pak, když jsem zjistil, že ti lidé mě „neukamenují“, tak to přestalo být tak tvrdé. Několik lidí z mého okolí mi řeklo, že jsem se zlepšil, ale já to nemám s čím porovnat nebo změřit. Ale cítím se lépe a už mi nedělá problém vystoupit na veřejnosti před větším množstvím lidí. Dokonce se na demonstracích, které jsme pořádali, několikrát stalo, že nám nějaký

řečník na poslední chvíli odřekl účast, takže vznikl nějaký prostoj, který se musel nějak vyplnit. Tak jsem si tam stoupl a povídal jsem něco spatra. Nevím, jak to působilo, ale ti lidé se nerozešli.“

7) Jakým způsobem vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?

„Byla to úplná všehochuť lidí, od nejmladších po nejstarší. Nejmladšímu bylo asi 21 let a nejstarší paní bylo určitě přes 50 let. Ti lidé byli hodně tvořiví, chtěli se zlepšovat a zároveň mělo hodně z nich svou vlastní tvorbu, což mě velmi zaujalo. Já tenhle dar bohužel nemám, takže jsem obdivoval, co dokážou vytvořit.“

8) Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji?

„Všemi možnými způsoby. Sebevzdělávání různého typu. Zajímám se o spoustu věcí, například o historii, finanční trhy, osobnostní rozvoj, společenské vědy, čtu, navštěvuji různé semináře. Například TEDx. Občas jezdím do Prahy na různé konference nebo podporuji spolek Milion chviliek pro demokracii. Teď mám novou práci, kde se učím strašnou spoustu věcí, jak fungují různé procesy a jakým způsobem to fungování zlepšit. Takže se v podstatě pořád učím něco nového.“

9) Jak vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?

„Pomohla mi hodně. Protože, když se člověk neumí vyjádřit, tak nedokáže sdělit, co chce nebo co potřebuje, ani kam se chce dostat. Představte si svět, kdy bychom spolu nedokázali komunikovat. Jak bychom pak fungovali? A v řadě případů nebo u řady lidí, které znám, se to děje, akorát si toho nejsou vědomi. Takže rétorika mi pomohla hodně, protože to je prostě základ pro mezilidskou komunikaci.“

Příloha II – Přepis rozhovoru s respondentem 2

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vůbec začal se studiem rétoriky?

„No, abych se přiznal, tak já k tomu projevu mám blízko a obecně pracuju s lidmi už delší dobu, takže umět dobře mluvit a vystupovat je pro mě něco naprosto zásadního. V současné práci mám na starosti vícečlenný tým a to, jak člověk konverzuje a prezentuje sám sebe, je strašně důležité proto, aby byl zajímavý nebo aby si získal nějakou pozornost. Takže mě vedlo k rétorice to, že jsem v ní vnímal určitou možnost se posunout někam dál. Hledal jsem něco profesionálnějšího, než je například Youtube nebo další věci, které si můžu shlédnout online. Něco osobnějšiho a individuálnějšího. A našel jsem tento kurz, který byl intenzivní a každodenní, takže jsem si říkal, že tohle by mohlo mít smysl.“

2) Jak jste se cítil předtím, než jste začal studovat rétoriku, když jste měl mluvit někde na veřejnosti?

„Já jsem vlastně nikdy nevyhledával příležitosti, kdy bych mohl třeba řečnit někde na veřejnosti. Ale co se týká pracovní sféry, tak jsem dělal například prezentace o firmě v cizím jazyce, což byl pro mě opravdu oříšek. Ale já sám o sobě vím, že pokud dopředu vím, o čem budu mluvit, a provedu nějakou přípravu, tak s tím nemám vůbec problém. Ale pokud mám mluvit takzvaně ‚spatrá‘ pro větší skupinu lidí, tak dělám základní řečnické chyby. Například se snažím navnímat tu danou skupinu lidí, kteří mě poslouchají, a když vidím, že moc ne, tak si říkám: ‚Co vlastně dělám špatně?‘ A v tu chvíli mě to znervózní a je to celé špatně. Tyhle své chyby jsem více vnímal před kurzem rétoriky a po kurzu to bylo o něco lepší, ale potřeboval bych tuto disciplínu asi studovat déle.“

3) Co pro vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší?

„Myslím si, že nejtěžší byl ten start, protože na začátku to bylo o tom, že jsme říkali, jaké máme vlastně cíle a co od kurzu očekáváme. To pro mě ještě problém nebyl. Ale v momentě, kdy jsme začali prakticky něco nacvičovat, tak to začínal být trochu oříšek. Nicméně to pořád nebylo nic, co by se nedalo zvládnout. Ovšem největší problém nastal, když jsme dělali jedno konkrétní cvičení, které se jmenovalo tuším ‚Dialogické jednání‘. Na něm se totiž jasně ukázalo, jaký člověk vlastně je a kde má své

slabiny. To bylo vlastně pro mě hrozně zajímavé, protože jsem to nikdy nezažil a ani jsem nevěděl, že něco takového existuje. Zadání totiž bylo jít do prostoru a zapomenout, že kolem vás jsou nějakí lidé. Vůbec neřešit, jestli je něco správně nebo špatně, a být sám sebou až do té doby, než lektor vyvolá dalšího člověka.“

4) Jaká zkušenost pro vás byla nejdůležitější?

„Já si myslím, že to bylo právě to cvičení dialogického jednání. Bylo to vlastně o tom říkat něco, co vám plyne hlavou před cizími lidmi a to chce velkou dávku odvahy. Ale také vám to hodně dá. Když totiž člověk v životě neriskuje, tak nic nezíská. Když ale bude hodně riskovat, tak může i hodně získat.“

5) Co vás na rétorice nejvíce zaujalo?

„Já už jsem to v podstatě zmínil v předchozích otázkách. Rétorika je vlastně disciplína, ve které se člověk musí vzdělávat, aby se v ní mohl stát skutečným mistrem. Když budete totiž umět dobře mluvit, tak vesměs nemusíte nic moc umět. Úplně totiž postačí, že budete schopna oslovit masu lidí s nějakým nápadem a ti lidé se k vám postupně přidají. Takže rétorika je pro mě vlastně jeden ze zásadních nástrojů, abych mohl dosáhnout svých cílů, které jsou mnohdy dost vysoko.“

6) Jaké změny pocítujete ve svém mluveném projevu?

„Abych řekl pravdu, tak žádné zásadní změny nepocítuji. Ale to je spíše dáno tím, že jsem nabyté zkušenosti z kurzu dále nepropraktikoval a nerozvíjel. Určitě pro mě přínos měl a rád na něj vzpomínám, ale když člověk danou věc neprocvičuje, tak se těžko může v životě posouvat.“

7) Jakým způsobem vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?

„Každý člověk tam byl svým způsobem inspirativní, ať už svým životním příběhem, či svou osobností. Ale to už je jen o tom, jak to daný člověk vnímá a jaký k těm lidem zaujme postoj.“

8) Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji?

„Doma mám rozečtenou hromadu literatury a snažím se minimálně půl hodiny denně číst. Dále sportuji, chodím aspoň 3x týdně do fitness centra, inspiruje mě také Pecha Kucha a rád bych tam někdy také vystoupil se svým projevem, který by se týkal inspirace lidí.“

9) Jak vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?

„Pro mě to byla spíše zkušenost, která mi řekla, že je rétorika dobrá věc a že se v ní mohu dál posouvat. Měl jsem tu čest s výborným lektorem, který má sice specifický přístup k výuce, ale zároveň je opravdový profesionál a dodnes se na něj obracím, když potřebuji s něčím poradit.“

Příloha III – Přepis rozhovoru s respondentem 3

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vůbec začal se studiem rétoriky?

„Vedlo mě k tomu setkání s lektorem. Byl jsem se podívat na jeho ukázkové lekci rétoriky a velice mě to zaujalo. Další motivací ke studiu rétoriky bylo to, že jsem viděl, jak skvěle se někdo může vyjadřovat, a pocíťoval jsem potřebu změnit své vyjadřování.“

2) Jak jste se cítil předtím, než jste začal studovat rétoriku, když jste měl mluvit někde na veřejnosti?

„Bylo to pro mě vždycky velmi stresující. Občas jsem souhlasil s tím, že budu vystupovat někde na veřejnosti, například v rámci sborových koncertů, a že uvedu nějaké písničky. Ale souhlasil jsem s tím jen proto, že jsem to cítil jako takovou svou povinnost. Ale sám od sebe bych se do toho nikdy nehrnul. Když už jsem ale někde měl vystoupit, tak jsem se cítil tak nějak neschopně a neuvědomoval jsem si, že vlastně neberu na vědomí to, že mluvím pro ostatní lidi, kteří mají schopnost něčemu porozumět a něčemu ne.“

3) Co pro vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší?

„Nejtěžší pro mě bylo změnit svůj obvyklý přístup k textům. Já jsem byl totiž vždycky zvyklý přistupovat k textům jako k něčemu, co samo o sobě stačí. Proto se mi těžce přijímal fakt, že aby se člověk mohl správně verbálně vyjadřovat, tak k tomu jsou zapotřebí určité osvědčené nástroje, které se lze naučit. Byl jsem v podstatě neochotný opustit své struktury, že text je nějaká intimní věc a že si ho můžu číst, jak chci. To byl pro mě ten nejtěžší moment, který jsem musel překonávat, proto jsem byl často frustrovaný, když mi lektor kurzu nadhodil nějakou možnost, jakým způsobem lze prezentovat určitý text. Já jsem z toho byl často šokovaný, protože mi to nebylo vlastní a nezapadalo mi to do toho, kdo jsem já.“

4) Jaká zkušenost pro vás byla nejdůležitější?

„Na kurzu jsem pochopil, že aby člověk opravdu sděloval text způsobem, kterým chce, aby byl pochopen diváky, tak je potřeba brát samotný ten text opravdu vážně. To, jak je napsaný, jeho rytmus, náladu a jiná další specifika. Takže v první řadě je důležité porozumět tomu textu, který sděluju, jeho obsahu a v neposlední řadě se s ním také sžít.“

5) Co vás na rétorice nejvíce zaujalo?

„Nejvíce mě zaujalo to, že člověk může při svém projevu využívat celou řadu prostředků k tomu, aby verbálně něco velmi efektivně sdělil. Například práce s hlasem, s rytmem, s obsahem textu a tak dále...“

6) Jaké změny pocítujete ve svém mluveném projevu?

„Vnímám, že je na mojí straně velká zodpovědnost a zároveň i váha, pokud chci někomu něco sdělit. Že pro to musím hodně udělat. Uvědomil jsem si, že pokud budu chtít s někým o něčem komunikovat, tak je potřeba se na to připravit, a pokud bych chtěl komunikovat veřejně před více lidmi, tak je potřeba se na to připravit ještě 10x tolik. Je to pro mě zároveň svazující i osvobozující v tom, že když se dobře připravím, tak to dobře dopadne.“

7) Jakým způsobem vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?

„Měl jsem tam jednoho kolegu, který se mnou chodil na kurz a inspiroval mě svou hravostí, která mně osobně chyběla. Já jsem totiž to mluvení a sebe prezentaci bral skoro až jako problém, který je potřeba vyřešit. Proto mě tento kolega velice zaujal svým přístupem k rétorice a jakousi jeho „životní lehkostí“.“

8) Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji?

„Aktuálně ještě studuji cizí jazyk. Konkrétně francouzštinu.“

9) Jak vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?

„Rétorika mi pomohla asi nejvíce v tom, abych si dokázal zformulovat a uvědomit, co chci vlastně říct. Dále mi pomohla v tom, abych dokázal přijmout odbornost někoho jiného v dané disciplíně. Někdy je to totiž pro mě těžké, když vím, že někdo něco umí a já se mu musím do určité míry odevzdat. Ale pokud bych to neudělal, tak bych si toho z kurzu odnesl určitě méně, než bych chtěl.“

Příloha IV – Přepis rozhovoru s respondentkou 4

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vůbec začala se studiem rétoriky?

„Tak u mě to bylo asi vícero faktorů, které se sešly najednou. Prvním důvodem bylo to, že jsem pracovala se ženou lektora kurzu a ona mi o kurzu vyprávěla a tím u mě vzbudila zvědavost. Dalším faktorem bylo to, že jsem chodila na angličtinu a v té době moje lektorka odešla na mateřskou dovolenou a tím pádem se mi otevřelo volné pole působnosti. Třetím důvodem bylo to, že jsem chtěla na sobě trošičku zapracovat, protože se mi také občas stává, že někde veřejně vystupuji. Ale nejvíc asi převládla ta zvědavost a zájem zapracovat na svém projevu.“

2) Jak jste se cítila předtím, než jste začala studovat rétoriku, když jste měla mluvit někde na veřejnosti?

„Já jsem dříve dělala průvodkyni v Budvaru, takže jsem byla v častém kontaktu s lidmi a to mluvení mi nedělalo až takový problém. Ale je pravda, že když jsem byla malá, tak jsem hodně koktala a kuňkala a tahle práce mě postupem času dost vytrénovala.“

3) Co pro vás bylo při studiu rétoriky nejtěžší?

„Já jsem už vlastně na té první hodině rétoriky zjistila, že se budu muset více otevřít, a když jsem to měla udělat, tak se mi v tu chvíli udělal v krku brutální knedlík. Od přírody jsem totiž spíše introvertnější typ člověka a tohle byl pro mě docela problém. Asi se to totiž dotklo mého nitra a mojí osoby celkově a já se v tu chvíli začala více stydět. Ale myslím si, že jsem ten knedlík v krku touhle zkušeností zase odbourala.“

4) Jaká zkušenost pro vás byla nejdůležitější?

„Mně se vlastně nejvíce líbilo, že ten kurz byl propojen z velké části s literaturou. A já jsem jednou přednášela text od Charlese Bukowského, který se jmenoval Muž a žena v posteli v deset večer. Ten text byl trošičku sprostý a já jsem vždycky při jeho přednášení byla celá rudá. My jsme ale během zkoušení tohoto textu vytvořili takový příběh, který vznikl tím, jak jsme text dopodrobna rozebrali a rozpitvali. A já jsem najednou věděla, o čem povídám. A tohle pro mě byla asi nejhezčí a nejdůležitější zkušenost.“

5) Co vás na rétorice nejvíce zaujalo?

„Asi se mi tam moc líbí, co se dá všechno tou řečí vyjádřit, jak se s ní dá hrát.“

6) Jaké změny pocítujete ve svém mluveném projevu?

„Já jsem vlastně od kurzu čekala to, že se tam odnaučím takové ty klasické řečnické chyby, což ale tak vůbec nebylo a tohle jsem se neodnaučila. Ale jinak jsem si sama sebou jistější a vím, že když začnu být při projevu nervózní, tak jsem schopná se zastavit a promyslet si, co budu říkat dál.“

7) Jakým způsobem vás inspirovali ostatní studenti rétoriky?

„Inspirovalo mě zejména to největší jádro kurzu, kdy tito lidé byli neskutečně tvořiví. Psali si své texty a haiku a to já obdivuji, protože mi přijde, že na tohle já osobně talent nemám.“

8) Jakým jiným způsobem než studiem rétoriky pracujete na svém osobnostním rozvoji?

„Mně vždycky připadalo důležité rozvíjet u sebe jazyky. Takže jsem chodila na němčinu i angličtinu. Dále se snažím zapojovat do projektů, které mají pro mě nějaký smysl. Což si myslím, že je taky velice rozvíjející.“

9) Jak vám v tomto rozvoji pomohla rétorika?

„Musím říct, že při jednání s lidmi se cítím a asi i působím sebejistěji. Nebojím se si věci lépe promýšlet a jsem schopná si říct i o ten čas, když ho potřebuji.“

ABSTRAKT

KULANDOVÁ, P. *Rétorika jako volnočasová aktivita pro rozvoj osobnosti člověka*. České Budějovice 2019. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Jana Šídllová.

Klíčová slova: komunikace, kvalitativní výzkum, rétorika, rozvoj osobnosti, řečník, volný čas, zájmové činnosti

Tato práce se zabývá rétorikou jako volnočasovou aktivitou pro rozvoj osobnosti člověka. Teoretická část charakterizuje rétoriku, její předmět a zabývá se také historií rétoriky. Dále popisuje osobnost z psychologického hlediska a její složky, typy řečníků nebo image řečníka. Zabývá se též možnostmi, jakými lze osobnost člověka rozvíjet. V poslední kapitole teoretické části se práce zabývá volným časem, jeho historickým vývojem, funkcemi volného času a také osobnostním rozvojem člověka a s ním související verbální a neverbální komunikací. Empirická část práce obsahuje vymezení metodiky kvalitativního pilotního výzkumu metodou IPA, jehož cílem bylo zjistit od vybraných respondentů, zda a případně jak je v životě ovlivnilo studium rétoriky. Hlavní výzkumná otázka byla tato: Jakou životní zkušenost udělali studenti kurzu rétoriky? Byly provedeny rozhovory se čtyřmi respondenty, kteří se zúčastnili kurzu rétoriky, a s pomocí jejich výpovědí byla provedena analýza rozhovorů, ze kterých následně vznikly kategorie. Nakonec bylo popsáno závěrečné shrnutí výzkumu spolu s jeho výsledky.

ABSTRACT

Rhetoric as a Leisure Time Activity for Human Personality Development

Keywords: communication, qualitative research, rhetoric, personality development, speaker, leisure time, hobby activities

This work deals with rhetoric as a leisure time activity for the development of human personality. The theoretical part characterises rhetoric, its subject matter and also deals with the history of rhetoric. It also describes the personality from the psychological point of view and its components, types of speakers or the speaker's image. It also deals with the possibilities in which personality can be developed. In the last chapter of the theoretical part, the thesis deals with free time, its historical development, free-time functions and also the personality development of man and related verbal and nonverbal communication. The empirical part of the thesis defines the methodology of the qualitative pilot research using the IPA method. The research aims to elicit from selected respondents whether and possibly how they were influenced by the study of rhetoric in their lives. The main research question was this: What life experience did the students have in terms of rhetoric? Interviews were conducted with four respondents who took part in a course of rhetoric and the interviews were analysed and thematic categories were created. Finally, the conclusion summarises and describes the results of the research.